

Sven Aagesens

Danmarks-Krønike,

oversat og oplyst

af

N. Th. Fenger,
theologisk Candidat.

Kjøbenhavn.

Forlagt af Universitetsboghandler C. A. Reitzel.

Trykt i Bianco Lunos Bogtrykkeri.

1842

Indholdsfortegnelse

Forfatterens Indledning.....	3
Første Kapitel.....	5
Om de første Konger i Danmark — til Vermund den Vise.....	5
Andet Kapitel.....	10
Om Ubbes Kamp og om Kongerne efter Vermund — til Gorm den Gamle.....	10
Tredie Kapitel.....	18
Om Thyra Dannebod.....	18
Fjerde Kapitel.....	23
Om Harald Blaatand og Svend Tveskjæg.....	23
Femte Kapitel.....	26
Knud den Gamle, Haardekknud, Magnus den Gode, Svend Estridsen, Harald Hein.....	26
Sjette Kapitel.....	31
Om Odenses Hellig-Knud, Ole Hunger, Erik Eiegod og Niels.....	31
Syvende Kapitel.....	34
Om Ringsteds Hellig-Knud; om Kong Nielses sidste Aar og de følgende Konger — til Gjæstebudet i Roeskilde.....	34
Ottende Kapitel.....	40
Om Valdemar den Første.....	40
Niende Kapitel.....	41
Om Valdemars trende Storværker.....	41
Tiende Kapitel.....	44
Om Knud Valdemarsøn.....	44
Efterord.....	46
Efterskrift.....	49
R. Th. Fenger.....	49
Litteratur.....	49

Forfatterens Indledning

Naar jeg under min møisommelige Granskning i Oldtidens Mindesmærker tidt og ofte maatte see, hvorledes de Gamles Bedrifter var beskrevet paa det allersmukkeste og vakkreste: da kunde jeg ikke andet end sukke af Hjertens Grund ved den Tanke: at vore Konger og Heltes Bedrifter skulde overantvordes til evig Glemsel. Thi da de paa ingen Maade hverken i Dyd eller Daad gave de Andre det Mindste efter: veed jeg i Sandhed ikke, hvorfor de ei skulde fortjene lige Berømmelse. Dog det Onde tager bestandig til, den gamle Verden stunder mod sin Undergang; saa vil Nogen, om end i nok saa reel en Hensigt forsøge paa at anprise Fædrenes herlige Gjerninger, da vil det dog aldrig lykkes ham at undgaae Had og Bagtalelse. Derfor var jeg længe i Beraad med mig selv, om jeg skulde tage paa mig hvad Folk sikkert vil snakke om de hele Tanker jeg har til mig selv, og ligefuldt trøstig give mig til kortelig at beskrive Kongernes Slægtforhold og Rigernes Arvefølge, uanseet at Stilen ikke blev som den skulde være; — eller om jeg ikke gjorde bedre i at lade det Hele fare? Men saa kom jeg til at tænke paa Efterkommerne, de hos hvem der i sin Tid baade vil findes skarpsindig Forstand og udbredte Kundskaber — og nu maatte jeg nødvendig ansee det for bedst at bryde Isen og lade Mageligheden blive hjemme, hellere end at Heltenes Storværker skulde blive tildækkede af Oldtidens Mørke.

Men en Beretning, for hvilken ingen rigtig Hjemmel kan stilles, har (som Martianus rigtig bemærker) altid noget Mistænkeligt ved sig; for at jeg derfor ikke skal see ud som En, der nok kunde ønske at binde Folk gamle Historier paa Ærmet, har jeg gjort mig det til Regel: i muligste Korthed ikkuns at beskrive det, som jeg ved paalidelig Efterspørgsel har været i Stand til at faae ud af gamle og bedagede Folk.

At nu Kongerne i Danmark ikke vare lige seiersæle og lige lykkelige, derom vidner i alt Fald noksom de forskjellige Tilnavne de bare — saa lige længe har jeg ikke kunnet opholde mig ved hver især, men har kun anvendt Omhu paa dem, hvis Minde stod for mig i et klart Lys, medens jeg er gledet let hen over dem, som det flyvende Rygte ikke har villet værdige sin Opmærksomhed. Thi i det Stykke har Bønder og Fyrster det eens, at medens En ansføres af Dydernes Glands til Virksomhed, skaffer den Anden sig et slet Rygte ved sin Dovenskab; medens den Ene af al Magt virker til at forplante et hædret Navn, bryder den Anden sig aldrig det mindste om at han omtales ilde. Her vil altsaa først og fornemmelig blive taget Hensyn til dem, som de Gamle have anbefalet os evindeligt at ihukomme.

Anmærkninger (1)

Martianus . Det er vist Martianus Capella, en afrikansk Skribent fra Karthago, af hvem vi endnu have et satirisk Skrift om Mercurs Bryllup med Philologien, og nok et om de 7 Videnskaber. Det er en saare nyttig Forfatter, siger Stephanius, naar man vil have Besked om hvorledes de Gamle betragtede hver især af disse Videnskaber, og det er en Skam saaledes som de lærde Kritikere have tilladt sig at gjøre Nar ad ham for de Klassiske Skolesure. Ved Aarene 600 efter Chr. havde man saa megen Respect for Capella, at man ansaae den, der var hjemme i ham, for at være inde med det samme i alle Kunster og Videnskaber. Forresten kan man læse de Ord, Forfatteren her anfører, paa et Sted hos Martianus, hvor han omtaler Sydcirkelen paa Himmekuglen (*de circulu Antartico*). Saaledes lyder hans Ord: "Men da vort Blik let kan vildledes, naar det skal henvendes paa slige høie og ubekjendte Gjenstande, saa gjør jeg vel bedst i at tie stille; thi en Beretning, for hvilken man ingen rigtig Hjemmel kan angive, har altid noget Mistænkeligt ved sig."

Noter:

1) Til Jevnføringerne med Saxo har jeg havt god Nytte af Stephanius. - Hvor jeg anfører Saxo er det Grundtvigs Oversættelse, jeg har havt for mig.

Første Kapitel

Om de første Konger i Danmark — til Vermund den Vise

Mig er sagt, at den første Konge, de danske havde, hed Skjold. Hvad nu dette Navn angaaer, da bar han det sikkert, fordi han saa udmærket og forsvarligt i alle Maader beskjærmede alle Rigets Grændser. Efter ham er det at de følgende Konger i de islandske Viser kaldes Skjoldunger. Som Arvinger til Riget efterlod han to Sønner, Frode og Haldan; men i Tidens Løb bleve Brødrene ueens om Riget, saa at Haldan dræbte sin Broder og blev saaledes Ene-Konge. Han avlede en Søn, som blev kaldt Helge og som modtog Riget efter sin Fader; det var en rask og tapper Mand, der altid laae paa Sørøveri; alle de omkringliggende Rigers Kyster plyndrede han med sin Flaade, lagde dem under sit Herredømme og fik derefter Navn af Hav-Drotten. Paa ham fulgte hans Søn Rolf Krage, til hvem Faderens Dygtighed var gaaet i Arv; alligevel blev han dræbt i Leire, dengang et berømt Kongesæde, men nu næsten ubeboet og blandt de ringeste Landsbyer paa Roeskilde-Eggen. Efter ham kom hans Søn Rørik med Tilnavnet Slyngebaand.

Hans Eftermand igjen var Frode, der af sin Raskhed fik Tilnavnet „hin Frækne,” og dennes Søn og Arving var Vermund, der var saa klog og forstandig, at han deraf vandt sit Tilnavn, saa han blev kaldt „den Vise.” Han avlede en Søn ved Navn Ubbe, der lige til sit 30te Aars Alder aldrig havde givet et Ord fra sig; men dette reiste sig af den uhyre Skjændsel, de Danske dengang havde paadraget sig derved, at to Danske vare reiste til Sverrig for at hævne deres Faders Mord, og der havde de saa været To om een, da de slog Drabsmanden ihjel. Thi ogsaa i de Tider ansaaes det for den største Skam, naar man skulde være To om at tage Livet af een, især da de som forblindede Hedninger udelukkende lagde Vind paa Manddom og Kjækhed. Nysnævnte Vermund stod selv for Styret til han blev en gammel Mand, skjøndt Alderen tog saa meget paa ham, at han blev blind. — Aldrig saa snart var imidlertid Rygtet om denne hans Svaghed naaet hinsides Elben, førend Tydskerne, som jo aldrig kan have nok i deres Eget, begyndte at løfte Næsen i Sky. Keiseren var rasende opbragt paa de Danske, og Hans Rasen kan man nok troe blev just ikke dæmpet, naar han kom til at tænke paa: hvad for et kjønt Stykke Danmarks Rige vilde komme til at øge hans eget med. Han sender derfor nogle Drabanter afsted, som skulde rygte deres overmodige Fyrstes Ærinde hos Kong Vermund i Danmark. To Ting gav de at vælge imellem, hvoraf dog begge syntes lige slemme: enten skulde han overgive sit Rige til det Romerske og betale Skat, eller han skulde udsøge sig en Stridsmand, der turde vove at binde an i Enekamp med den Kæmpe, Keiseren vilde stille.

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

Kongen blev forskrækket da han hørte dette Budskab: han sammenkalder strax sine anseeligste Mænd og spørger dem alvorligt ad, hvad de nu meente der var at gjøre.

Majestæten befandt sig aabenbar her i en slem Vaande, thi det var jo egentlig ham selv det tilkom at kjæmpe til sit Riges Forsvar. Men hvad skulde han gjøre: selv var han blind, og Rigets Arving var stum som en Fisk og derhos saa dvask, at der efter Alles Mening ikke var det Ringeste at vente fra den Kant; thi denne Ubbe havde lige fra sin Barndom af været en Fraadser af første Rang, der ligesom de berømte Vellystninge i Oldtiden næsten ikke gjorde andet end slentre fra Kjøkken til Kjælder og fra Kjælder til Kjøkken.

Da nu, som sagt, Rigets ypperste Mænd vare sammenkaldte, aabnedes en almindelig Rigsdag.

Her forelægger den Gamle selv den tydske Konges uforskammede Forlangende og spørger gjentagne Gange, hvad her var at vælge under disse fortvivlede Omstændigheder. Alle stode de bedrøvede og forknytte, og Ingen vilde til at svare, da med eet Ubbe reiser sig midt i Forsamlingen.

Saasnart den samlede Mængde saae ham, kunde den ikke noksom undres over at en maalløs Mand havde Noget at sige; og da vi jo holder meget af med Forundring at betragte Alt hvad der forekommer os fremmed, saa fik han snart Alles Øine paa sig. Omsider tog han saaledes til Orde: „Det er ikke værd at lade sig skræmme af deres Trudsler; Tydskerne har fra Naturens Haand den største Tilbøielighed til at prale og til med vindige Trudsler at jage skrøbelige og forknytte Folk Skræk i Blodet. Men her staaer jeg, Rigets rette og eneste Arving — mig er det aabenbar, som det paaligger dristig at vove mig i denne Enekamp, for at jeg alene enten kan falde eller seire for mit Fædreland. For da at gjøre en Ende paa deres pralende Trudsler, saa er det bedst de bringe Keiseren den Besked tilbage, at hans Søn og Arving med samt hans dygtigste Kæmpe ikke skal være bange for at møde mig alene.”

Saa taledes han og fremsatte sine Ord med stolt Røst. Da Talen var tilende, spurgte den Gamle sine Sidemænd, hvem det var der nu sidst talde. De forsikkrede ham, at det var den forhen maalløse Søn, der havde holdt denne Tale, men det vilde han ikke troe, og lod ham bringe nærmere for at føle paa ham. Nu befølte han alle Hans Lemmer: Skuldre, Arme, Laarene, Lægge og Skinnebeen — og udbrød: „Ja saadan netop var jeg i min blomstrende Ungdom!”

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

Altsaa: Tid og Sted blev berammet til den forestaaende Kamp, og med den Besked, de havde faaet, drog Gesandterne hjem.

Anmærkninger

Skjold. Sv. Aagesen har fulgt Islænderne, som lader de danske Konger nedstamme fra Skjold, Odins Søn, og ikke med Saxo fra Dan. Denne Odin skulde da været kommen fra Asien og have underkastet sig det nordlige Europa: Saxen, Danmark og Sverrig. Danmark, der dog dengang endnu ikke havde faaet sit Navn, gav han, sig de, sin Søn Skjold, efter hvem de danske Konger kom til at hedde Skjoldunger; Sverrig derimod havde han givet til sin Søn Yngve (Ingo), fra hvem Ynglingeslægten nedstammer.

Angelsaxerne fortælle Følgende om Skjold: Det var engang at Danmark var i stor Nød, thi Kongen var død, og der var Ingen til at bestige Thronen. See, da kom der en Dag et Skib seilende mod Land; der var ikke en Mand ombord, men ved Masten laae en lille Dreng paa et Neg, omgiven af Vaaben og Kostbarheder. Ham modtog nu de danske som en Guds Gave, satte ham paa Thronen og kaldte ham Skjold. Hvad hans Byrd angaaer, da fortælle de Angelsaxiske Skjalde, at hans Fader skulde været en fjerde Søn, som Noa fik i Arken og som hed Skef.

Da omsider Skjold efter en lang og livsalig Regjering var vandret heden, efterkom de danske hans Ønske, og udsatte hans kongelige Lig, omgivet af kostbare Skatte, paa en eenlig Snekke, som de dernæst lod drive for Vind og Vove Ud paa det vide Hav. (See Bjowulfs Drapens 1ste Sang; Grundtvigs Prøver af den gammeldanske Rimkrønike i en ny Skikkelse Kbh. 1834 (findes og i Nordisk Kirketidende 1834 Nr. 33—35).

(Den Anvendelse Grundtvig har gjort af dette Sagn paa Fredrik d. 6. kan man lære at kjende af „Kiærminder til Fredr. d. VI's Krands” S. 1 følgg. og S. 80).

Frode og Haldan anføres som Sønner af Skjold. Saxo siger at Skjolds Søn hed Gram, dennes Søn var Hadding (1), der igjen var Fader til Frode. Frode bliver altsaa efter Saxo en Sønnesønssøn af Skjold; men de gamle Islændere sige, han var en Sønnesøn af Skjold, og at hans Fader hed Leif. — Haldan var, efter Saxos Beretning, ikke en Broder, men en Søn af Frode, og siges der, at han skal have dræbt begge sine Brødre, hvis Navne var Ro og Skate. Islænderne fortælle derimod Historien saaledes, at Frode og Haldan ganske rigtig var Brødre, men at det var Frode, som dræbte Haldan og vilde have gjort det

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

Samme ved hans Sønner Hroar (Ro) og Helge, hvis Vifil Bonde ei havde reddet dem (see Müllers Danmarks Historie (I. 181—86) og den første Afdeling af Øhlenschlägers Helge, „Frodes Drapa”). Dog har vist Islænderne her fortalt den samme Historie, som Saxo har senere (II. 84—87) om Frode V. (Olesen), der tog Livet af sin Broder Harald og efterstræbte sine unge Brodersønner Haldan og Harald.

Helge havde (efter Saxo) sin Broder Ro til Medregent, efter denne Sidste har Roeskilde Navn. Under Kong Ro („Hrodgar”) er det at Gothehelten Bjowulf bliver Danmarks Redningsmand. See herom „Bjowulfs Drapen” i den herlige Oversættelse, Grundtvig har skjænket os af dette Angelsaxiske Digt, der anbefaler sig selv hos Enhver, der ønsker at faae et træffende Billede af vore Forfædres Liv i hine gamle Tider.

Rolf Krage, Helges Søn. Saxo og Sv. Aagesen er enige om at sætte Rolf et godt Stykke før Frode Fredegod, der levede paa Christi Fødsels Tid. Dette maae de vist have fra et gammelt Konge-Register, som de begge har troet; men det er urigtigt, da Beretningen om denne Konge er for jevn historisk til at den kan forskrive sig fra saa tidlige Tider. Bjowulfs Drapen giver os i alt Fald Vished i saa Henseende (see Grundtvigs Fortale S. LX-LXII, hvor det godtgjøres, at Rolf Krage maa have levet i det 6te Aarhundrede e. Chr.).(2)

Rørik med Tilnavnet **Slyngebaand**. Jeg har kaldt ham saaledes efter Saxo, fordi Navnet af de Gamle skrives paa flere Maader, men denne er dog den, der falder tydeligst; Sv. Aagesen kalder ham Rokil Slagenback. Saxo nævner ham som en Søn af Hother, Rolfs Eftermand, og fortæller, at han fik Navnet Slyngebaand af et Halsbaand, han vilde kaste til en Kæmpe for at opmuntre ham til en Tvekamp, der skulde gaae for sig; men Kongen kastede feil, og Smykket sank i Vandet (Saxo I. 159).

Frode hin Frækne. ”Frak” eller ”fræk” betyder i det gamle danske Sprog det Samme som modig eller fyrrig. Denne Konge, som ogsaa kaldes Frode Bravkarl, sættes af Sv. Aagesen som Fader til Vermund den Vise; Saxo derimod sætter ham længe efter Vermund, saa der er tre Konger: Ubbe, Dan og Huglet, dem imellem. Derimod sætter Saxo Kong Viglet, Hamlets (3) Bane, som Vermunds Fader, men Viglet nævner Sv. Aagesen slet ikke.

To mod Een. Herved sigtes til Frovin Jarls Sønner Kette og Vig, der hævnede deres

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

Faders Død paa den svenske Konge Adils. Adils havde nemlig gjort et Indfald i Slesvig og fældet Frovin Jarl; derpaa var han igjen taget hjem og givet sig til at prale over al Maade af denne sin Gjerning. Fulde af Forbittrelse sværge Kette og Vig ham Døden, komme formummede over til Sverrig, og træffe efter nogen Tids Forløb Kongen alene i en Lund, hvor han oftere pleiede at komme. De give sig tilkende som Frovins Sønner, og Kette gaaer først i Kampen, mens Vig seer til. Men da Kette begynder at rave under Adils vægtige Hug, kan Vig ikke længer styre sig, men springer til og giver Svenske-Kongen Banesaar. Deri bestod Skammen: de var To mod een (Saxo I. 193—203).

„**Hinsides Elben**“. Der staaer rigtignok i Latinen *transalpinas partes*, hvad jo maatte blive "Italien," men det giver ingen god Mening; derfor skal der i *transalpinas* vist staae et b istedetfor et p, saa faaer vi "Tydskland" hvad der her netop er det Rigtige.

„**Keiseren**“ i **Tydskland**. Det er en Feil af Forfatteren at kalde Kong Vermunds Modstander saaledes. Saxo kalder ham ogsaa kun Konge i Saxen.

Noter:

- 1) Om Hadding see Saxo I. 28—65; om Hans Reise til Underverden f. Ingemanns Smaadigte (Kbh. 1832) p. 20.
- 2) Om Kong Rolf i Leire (Ledre) see Saxo I, 97-136, Ewalds Sørgespil og Øhlenschlägers Heltedigt Rolf Krake, saavel som den islandske Saga om ham, oversat af daværende Lieutenant Rafn, Kbh. 1821.
- 3) Om Hamlet see Saxo I. 165-93, Rimkrøniken S. 20-33.

Andet Kapitel

Om Ubbes Kamp og om Kongerne efter Vermund — til Gorm den Gamle

Nu skulde da den nye Stridsmand have Vaaben, han kunde bruge. Kongen lod og i dette Øiemed opspørge de bedste Sværd, der var at faae i hele Riget; men naar Ubbe svang dem i sin høire Haand sprang de hver eet i tusinde Stykker. Har I ingen bedre Vaaben at give mig — udbrød han — til at forsvare Livet og Rigets Ære med? Da Faderen erfoer denne Prøve paa Ubbes Fyrighed og Manddom, sagde han: „Nu veed jeg kun een Redning for vort Liv og vort Rige!" og forlangte dernæst at man skulde føre ham hen til en Gravhøi, hvor han i sin Tid havde gjemt den dygtigste Klinge, han eiede. Her spurgte han sig for efter visse Mærker, som skulde være i nogle Stene der laae, og da han havde faaet Besked, lod han det herlige Sværd opgrave. „Det er dette Sværd, min Søn — udbrød han, idet han tog det i Haand — hvormed jeg saa tidt har seiret; det har bestandig været mig et Væрге, der aldrig svigtede." Med disse Ord leverede han det til Ubbe.

Dog nu var der ingen Tid at give bort: den til Mødet bestemte Tid var for Døren. Utallige Skarer strømmede til fra alle Kanter; man udsaae derfor en Holm midt i Eideren til Kampplads, for at Kæmperne kunde komme til at stride alene uden at faae Hjælp fra nogen af Siderne. Tydskerne leirede sig hinsides Floden i Holsteen, de danske forbleve paa denne Side af Floden, og Kongen selv valgte sit Sæde midt paa Broen, at han, om hans eenbaarne faldt, kunde styrte sig i den hvirvlende Strøm, og for at han ikke, naar han mistede baade Søn og Rige paa een Dag, skulde komme til at overleve dette Slag for at bære sine graae Haar med Sorg til Graven.

Imidlertid afsendes de der skulde til at kæmpe, fra begge Sider, og de møde hinanden paa Holmen.

Som nu vor kjække Helt saae de to Andre komme sig imøde, da svulmede hans Bryst som Løvens, og dristig stundede han efter at møde de to udvalgte. Om Livet bar han det nys omtalte Sværd, som Faderen i sin Tid havde gjemt, men desforuden havde han endnu eet, som han bar draget i Haanden. Da de nu kom ham nærmere, tiltalede han hver af dem især, og (hvad man vist sjelden skal høre) vor høihjertede og evig uforglemmelige Helt opmuntrer med følgende Ord selv sine Modstandere til at tage alvorlig fat: „Dersom, sagde han til den Ene, Begjærligheden efter vort Rige gjør dig opsat paa at berøve os vor

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

Eiendom, Magt og Vælde, saa maa du som den Fornemste foregaae den Anden med et godt Exempel, for at du kan udvide dit Riges Grændser og derhos i dine Kriegeres Paasyn indlægge Dig Ære som en tapper Mand."

Og saaledes lod hans Ord til Stridsmanden, der fulgte med: „Her er nu ret en Leilighed for dig til at lade dit Lys skinne i en større Kreds, naar du blot vil træde nærmere og lade de Danske med faae godt af den Herlighed, som du hidtil kun har undet Tydskerne at beskue. Nu vil du kunne udbrede Rygtet om din Dygtighed og erhverve dig en smuk og rig Foræring, dersom du rask skrider frem foran din Herre og værner om ham med det skjærmende Skjold. Lad nu ogsaa os danske faae Noget at lære af din Færdighed i Fægtekunsten, som hidtil kun Tydskerne har faaet Leilighed til at prøve; saaledes at du kan erobre den Seierskrands, du beiler til, og jublende vende tilbage til dine Landsmænd."

Saasnart han var færdig med denne sin Opmuntringstale, hug han til Stridsmandens Hjelm af alle Kræfter, saa at Sværdet, hvormed han slog, sprang i Stykker. Braget gjenlød gennem hele den forsamlede Mængdes Rækker: Tydskerne opløftede et Frydeskrig, hvorimod de Danske tabte Modet, sukkede og gav sig ynkelig ved det. Og da Kongen fornå, at det var hans Søns Sværd, der brast, lod han sig rykke ud lige paa Randen af Broen. — Men Ubbe skyndte sig at faae det Sværd ud, han bar ved sin Side, ramte strax sin Modstander dermed i Hoftens, og i Øieblikket efter skar han ham Hovedet fra Skuldrene.

Saaledes har Lykken ligesom Maanen sine Skifter: nylig smilede den til den ene, nu derimod til den anden Side, og dem, den nys havde viist sig gunstig mod, saa de jublede og sprang, dem stirrede den nu paa med Stedmoder-Blik og bistre Øine.

Saasnart den Gamle erfoer, hvad skeet var, fik han mere Mod, og lod sig flytte hen, hvor han før sad; thi nu var Seiren ikke længer tvivlsom. Ubbe trængte vældigt paa, og drev den tydske Kronprinds ned til Flodbredden, hvor han uden videre stak ham ihjel. Saa udslettede han da herlig ved sin ærefulde Manddom den Plet, som nu i mange Tider havde heftet ved det danske Navn, thi Ene havde han kjæmpet med Tvende, og dog beholdt Seiren.

Tydskernes Trudslar blev da til Vind; med Skam og Skændsel maatte de vende hjem og Ubbe styrede siden sit Rige i Fred og Ro med et berømmeligt Navn

Han avlede en Søn, som han gav Navnet Dan, men som siden fik Tilnavnet den Storgtige eller Stolte. Paa Dan fulgte hans Søn Frode, som ogsaa blev kaldet den Gamle, og efter

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

hvis Død Sønnen Fridlev greb Statens Roer. Fridlevs Søn var Frode hin Fredegode, som ogsaa blev kaldt den Rundhaandede, fordi han fremfor Alt lagde Vin paa Gavmildhed: Guld og Sølv regnede han kun som Skarn. Paa Frode fulgte hans Søn Ingel; efter hans Tid hørte det op, at Sønner fulgte paa Fædrene i Regjeringen; thi nu gik Riget ofte over til Arvinger i Sidelinierne, hvilke jo imidlertid dog paa den ene Side hørte til Kongestammen. — Efter ham kom Ole. Denne Konge undertvang vældig alle de omkringliggende Egne, saa at han endog rykkede syv Dagmarscher seierrig frem hinsides Donau.

Men da jeg nødig vil have Ord for at fare med Løgn eller løs Snak: bliver det nok det bedste, jeg her hører op at fortælle om disse Konger, der have levet saa langt tilbage i Tiden, og hellere overlader det til min flittige Eftermand ved sin omhyggelige Granskning at erstatte det, som jeg paa Grund af Efterretningernes Uklarhed har maattet forbigaae; men jeg kan forsikre, det er ikke af Dovenskab, men alene af Mangel paa Hjemmelsmænd, at jeg er kommen til at springe saa mangen berømt Mand over.

Omsider angreb Sivert, en Søn af Regner Lodbrok, Danmarks Rige, leverede et Slag, dræbte Kongen og bemægtigede sig Riget, hvorhos han tog den faldne Konges Datter til Ægte. Da hun følte sig svanger, spurgte hun Sivert, hvad Navn han vilde, at Barnet skulde have. Kongen svarede hende blot, at naar hun havde født, skulde hun tænke paa sit Bælte. Da nu hendes Tid var kommen, og hun havde født sin Dreng, kaldte hun ham Knud, et Navn hun udledte af „Knude,” saa det var den første danske Konge af det Navn. Han var den eneste fødte Kongesøn i Tidsrummet efter den sidstnævnte Frode; i hans Mindreaarighed blev Ennignup, en sjællandsk Bonde, udnævnt til Rigsforstander; men saasart han var bleven myndig, greb han selv Septeret. I Tidens Løb avlede han en Søn, som han gav Navnet Frode; denne avlede atter en Søn, hedde Harald, og Haralds Søn og Eftermand var Gorm den Løie, en dorsk Person, der svælgede i Drik og Vellyst. Men hans Hustru var den berømte Thyra med Tilnavnet Dannebod, hvis hæderlige Minde jeg umulig kan forbigaae med Taushed, saa vist som det er min Hensigt at opholde mig længst ved dem, der har vundet det hæderligste Eftermæle.

Anmærkninger

Vermunds Sværd. Saxo siger os, at han kaldte det Skrep.

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

Af Ubbes Kamp har vi herlige poetiske Fremstillinger i Øhlenschlægers „Ubbe den Spage" (Samlede Digte III. 101.) og i Grundtvigs „Et Blad af Jyllands Rimkrønike" i Nytaarsgaven Heimdal (S. 118-31).

Dan hin Stolte kaldes af Islænderne *Danr mikilátr*.

Frode den Fredegode, som og kaldes den Gavmilde". Hos Saxo er Frode III. Fredegod og Frode den I. den Gavmilde — to Personer; men Rimkrøniken kalder ogsaa Frode IV. Eiegod for den Gavmilde („hin Tegne"), og ham er det, Sv. Aagesen mener, thi han var Fader til Ingel.

Under Frode Fredegod var det at Nordmanden Erik med sin Broder Roller spiller en vigtig Rolle (Saxo I. 226 følg.); det var ogsaa denne Konge, hvem hans Nærmeste ei vilde begrave, men førte ham tre Aar om Land, som var han endnu levende, indtil de omsider stædte Liget til Jorde ved Værebros, i Nærheden af Slangerup. Hvornæst de Danske gave Skjalden Hjarne Kongekronen for det smukke Ligvers, han gjorde over Kong Frode. (Saxo I. 298).

Under Frode IV. var det, at Stærkodder, Storværks Søn (i hvem vi ligesom see en Afbildning af det gothiske Kæmpfolk) optraadte i Danmark. Han blev godt modtaget af Frode, men forlod dog atter Danmark og kom først tilbage under Frodes Søn Ingel, for at holde en skrap Mønstring over det danske Hof. (Saxo II. 29—82; see ogsaa Øhlenschlægers Tragedie Stærkodder, hvor Digteren lader Stærkodder have begaaet Mordet paa Ole Bravkarl før han kom til Ingels Hof, skjøndt denne Ole som bekjendt levede længe efter. Sligt kan jo Digteren godt have Lov til; jeg anmærker det blot for dem, der kun kjende Stærkoddets Historie af Øhlenschlægers Tragedie).

Frode den Gamle er vist Saxos Frode Fredegod, Fridlevs Fader. —

„**Sønner fulgte ei Fædre paa Danmarks Throne**". Herved sigter Forfatteren uden Tvivl til den Afbrydelse i Thronfølgen, som i hiin Tid flere Gange fandt Sted, hvad allerede vil vise sig, naar vi nævne de Konger, Saxo angiver, mellem Ingel og Ole Bravkarl:

Efter Ingel kom Ole, der havde overlevet sine tre Brødre. Efter Ole, kom begge hans Sønner Frode og Harald; Frode tog Harald af Dage, men blev siden dræbt af den Myrdedes tvende Sønner, Haldan Bjerggram og Harald. Den første blev Konge, den Sidste Hans Statholder; men med denne Haldan uddøde Kongestammen, hvorfor han indsatte Gothekongen Yngvin som Arving af sit Gods og Danmarks Rige.

Yngvin faldt mod sin Medbeiler Regnald, men efterlod en Søn Sivald. Paa ham fulgte hans Søn Siger, Signes (1) Fader, der igjen havde en Søn, hedde Sivald som sin Bedstefader.

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

Med ham uddøde atter den danske Kongestamme paa Mandssiden. Riget blev derfor deelt mellem Høvdinger, kaarede blandt Menigmand: Ostmar fik Skaane, Hunding Sjælland, Hane Fyen, og Jylland blev deelt mellem Rørik og Hother.

Siden opstod Haldan, en Søn af den skaansk Helt Borkard og den norske Prindsesse Drotte; han ægtede Gyrithe, en Sønnedatter af Kong Siger, og avlede med hende en Søn Harald Hyldetand, som samlede det danske Rige men faldt derpaa i Brovalla-Slaget mod den svenske Konge Sigurd Ring. Sigurd indsatte paa de Danskes Begjæring Skjoldmøen Hede til Dronning, men de Danske bleve kjede ad hende og fik Harald Hyldetands Søstersøn Ole Sivertsen, dengang Statholder i Skaane, til at fratage hende Regjeringen. Denne Ole, som forresten var en Nordmand, og af Mange kaldtes Ole Bravkarl, regjerede da over hele Danmark, paa Jylland nær; dog selv heraf maatte Hede svare ham Skat. -

Af disse Konger efter Ingel har Sv. Aagesen ikkuns Ole, dog er det aabenbar ikke Saxos Ole Ingelsen; thi om den Ole, siger Saxo, gives der ingen Efterretninger (II. 83), derimod fortæller han Meget om Ole Sivertsen (Bravkarl), hvorledes han fældede Høvdingen Gunner fra Thellemarken med samt hans Søn Grim og Trællen Toke; hvorledes han befriede Jomfru Æse i Værmeland fra hendes Beilere, Kæmperne Hjalle og Skate, hvorledes han ihjelslog sin Faders Fjende, Nissekongen Thord, og dernæst overvandt 70 Søkonger (Saxo II. 145—54). Ole kom efter disse Bedrifter til sin Morbroder Harald Hyldetands Gaard, aflagde ham Troskabsed og tog Tjeneste hos ham; men forlod ham siden troløs og var paa hans Fjenders Parti i Brovalla-Slaget. Harald lod ham for denne Stregs Skyld forbande og Forbandelsen indhugge paa „Runamoklippen" i Blekingen, hvor den i vore Dage er bleven læst af Prof. Finn Magnussen (see Nordisk Kirketid. 1834 Nr. 29 og Dannebrog 1841 Nr. 31). Siden blev Ole — som ovenfor er sagt — Konge i Danmark, men gjorde sig forhadet og blev dræbt i Badet af Stærkodder (Saxo II. 180). Han var altsaa i visse Maader heldigere end sin Jevning i 17de Aarhundrede, Korfits Ulfeld, forsaavidt han dog døde i Ære og Værdighed; i andre Henseender var han derimod uheldigere, forsaavidt som den store Skamstøtte over ham ikke er bleven eller vil blive saa let at faae afveien som den lille over Ulfeld paa Graabrødretorvet i Kjøbenhavn. -

Sv. Aagesen har da, som vi see, forbigaaet de Regenter, som af Saxo anføres mellem Ole Ingelsen og Ole Sivertsen og gjort begge disse Konger til een Person.

Forfatteren siger om sig selv, at han har sprunget mange berømte Mænd over . Det er ganske rigtigt: han har oversprunget de 14 Konger mellem Ole Bravkarl og Sivert Snogøie (Omund, Sivard, Jarmerik, Broder, Sigvald, Snie, Bjørn, Harald, Gorm Loke-Dyrker, Gøtrik, Ole, Hemming, Sivert Ring, Regner Lodbrok) foruden dem vi alt forhen have nævnt. — Om Regner Lodbrok see Müllers Danm. Historie I. 315—52.

Sivert Snogøie siges at have ægtet den danske Konges Datter. Saxo fortæller os, at det var Siverts Søn Erik Barn, som blev gift med en Datter af Guttorm, Harald Klaks Søn. Samme Guttorm førte Krig med sin Farbroder Erik, der en Tidlang havde berøvet Erik Barn

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

Thronen. Baade Erik og Guttorm faldt i denne Kamp, hvorpaa Erik Barn kom til sin Værdighed igjen; med Guttorms Datter havde han Sønnen Knud (Saxo II. 269). — Saaledes Saxo; men den ringeagtende Maade, hvorpaa han omtaler den ældre Kong Erik, deraf findes ikke Spor i Rimkrøniken (see S. 117.), endnu mindre i Rimberts Levnetsbeskrivelse af Ansgar, hvor „Horek den Gamle” skildres som en livsalig Drot, der med redebøn Velvillie tog sig af den fromme Nordens Apostel, medens derimod „Horek hin Unge” (Erik Barn) voldte Ansgar megen Bryd, men afstod dog siden derfra. — For Enhver, der ret vil kjende Fædrelandets Historie, er det aldeles nødvendigt, at gjøre Ansgars nøiere Bekjendtskab. Jeg henviser i saa Henseende til Rimberts Levnetsbeistrivelse, oversat af C. S. Ley, Kbh. 1837. Grundtvigs Kong Harald og Ansgar, Kbh. 1826 til Jubelfesten), Grundtvigs Heimdal S. 138—76, ligesom ogsaa til Müllers Danm. Historie I. 359—406.

Da Knud d. Førstes Moder skulde give sin Søn Navn, synes der mellem hende og Manden at have fundet en Spøg eller en Feiltagelse Sted, som Enhver maa stræbe at forklare sig det bedste han formaaer.

Til en Oversigt, meddeles her den danske Kongerække efter Saxo og Sv. Aagesen.

Svend Aagesen	Saxo
	Dan I
	Humble og Lotter
Skjold	Skjold
	Gram
	Hadding
Frode	Frode I (d. Gævmilde)
Haldan	Haldan I (d. Høie)
Helge	Helge og Ro
Rolf	Rolf Krage
	Balder og Hother
	Bue
Rokil Slagenback	Rørik Slyngebaand
Frode hin Frækne	Viglet (Hamlets Bane)
Vermund	Vermund d. Vise
Ubbe	Ubbe
Dan hin Stolte	Dan II Mykilati
	Huglet
	Frode II Bravkarl el. hin Frækne
	Dan III Goddrenge

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

	Fridlev I hin Raske
Frode d. Gamle	Frode III Fredegod
Fridlev	Hjarne Skjald og Fridlev II Frodesøn
Frode d. Gavnilde (el. Fredegode?)	Frode IV Eiegod
Ingel	Ingel
	Ole
	Frode V Olesen (sin Broder Haralds Bane)
	Haldan II Bjerggram (Haraldsen) og Harald II Haraldsen
	Yngvin Gotherkonge (Haldans Svigerfader)
	Sivald I Yngvisøn (Syrithes Fader)
	Siger Sivaldsen (Signes Fader)
	Sivald II Sigersen. Gyrithe (Datter af Alf Sigersen) gift med.
	Haldan III d. Stærke (Søn af Borkard Jarl og Drotte)
	Harald III Hyldetand
	Hede Skjoldmø
Ole	Ole II Sivertsen (Bravkarl). (Harald Hyldetands Søstersøn)
	Omund Olesen
	Sivert I Omundsen
	Jarmerik Sivertsen og
	Butle Omundsen
	Broder Jærmersen
	Sivald III Brodersen
	Snie Sivaldsen
	Bjørn Sniesen
	Harald IV Bjørnsen
	Gorm I Haraldsen Lokedyrker (s. <i>Rimkrøn. S. 91-103</i>)
	Gøtrik Gormsen(2)
	Ole III Gøtriksen
	Hemming Olesen
	Sivert II Ring fra Norge (Gøtriks Dattersøn)
	Regner Lodbrok (Sivertsøn)
Sivert	Sivert III Snogøje Regnersen
	Erik Sivertsen (Barn)

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

Knud I	Knud I Eriksen
Frode	Frode I Knudsen (Christen)
	Gorm II Frodesøn Engelskmand
Harald	Harald V Gormsøn
Gorm hin Løie	Gorm III Haraldsen d. Gamle

Noter:

1) Om Hagbard og Signe see Saxo II. 108-24: Kæmpevisen "Kong Habor og Herre Kong Sivard"; endelig Øhlenschlägers Tragedie "Hagbarth og Signe".

2) Fader til "Holger Danske". Om H. Danske kan man efterse Almuekrøniken om ham; den er bleven oversat fra Latin paa Dansk Aar 1515 af den brave Christen Pedersen, Kannik i Lund. See ligeledes Ingemanns smukke Digt "Holger Danske." (Kbh. 1837).

Tredie Kapitel

Om Thyra Dannebod

Denne Thyra var et Fruentimmer af den fortræffeligste Art, hvem Naturen ret syntes at have gjort sig Umage for at udstyre paa det allerherligste, og det baade med Hensyn til Sjæl og til Legeme. Hendes Ansigt var deiligt: Rosen syntes at have formet sig med Lilien om at udbrede det yndigste Purpurskjær over hendes Kinder. Dertil var hun blufærdig, kydsk, vittig og yndig i sit hele Væsen. Desuden havde den guddommelige Naade oplyst hende med saa klar en Forstand, at man skulde troe hun havde øst sig Nestors Klogskab, Ulysses Snildhed, og Salomons Viisdom af een og den samme Kilde. Ja havde hun kun været tvættet i Daabens hellige Væld; blot hun havde været rettroende, saa kunde man godt have stillet hende ved Siden af Dronningen fra Saba, hende som kom til Salomon for at søge Viisdom.

Paa de Tider havde Keiser Otto gjort sig Danmark skatskyldig. Uden Tvivl var vist Kongen, hvis Fraadseri og Vellyst vi ovenfor har omtalt, den egentlige Skyld heri. Men Keiseren gik saa vidt i sin Uforskammethed, at han gjorde sig Umage for at udsætte hele Riget for Vanære; thi han forsøgte paa at forlokke Dronningen. I dette Øiemed afsendte han Gesandter, der skulde lade som om de vare komne for at samle Skat, men imidlertid see at komme Dronningen hemmelig i Tale, formelde Keiserens Hilsen og med det samme overrække Hans fyrstelige Skænk og Gave. Tillige skulde de lade sig forlyde med, at en Qvinde, der besad saa udmærket en Skjønhed og saa sjelden en Klogskab, dog aabenbar var langt mere paa sin Plads, naar hun som Keiserinde deelte Keiserens Throne, end her som Skatte-Dronning over et middelmaadigt Rige. Klogest er det vistnok, vedbleve de, ikke ubesindigen at tilbagevise den Magt, der saaledes bydes til. Ja klogere maa det nødvendig være for Eder med aabne trofaste Arme at modtage saa berømt en Fyrste, fremfor at være betænkelig ved at gjengjælde den Mands Elskov, der tilbyder Eder saa stor Ære og saa megen Kjærlighed."

Saasnart Dronning Thyra havde hørt denne Tale ud, forlangte hun Betænkingstid for at kunne give et velvilligt og sømmeligt Svar, saaledes som passeligt kunde være paa saa fiin en Tiltale. Gesandterne havde just ikke lang Tid at vente i, og Dronningen havde givet Løfte om bestemt Svar, saa hun maatte see til, hvorledes hun kunde faae den Sag i Rigtighed.

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

Gesandterne meldte sig da omsider, og spurgte hvad Besked de skulde bringe deres Herre; men vor berømte Heltinde (hun fortjente i Sandhed fremfor Andre at kaldes en Dronning!) havde imidlertid i sit høimodige Bryst udtænkt en List, og begyndte derfor at smigre dem med de allerverligste Ord, ladende som hun ganske var beredt til at opfylde hvad de havde forlangt. Dog gjorde hun dem opmærksom paa, at det var et vanskeligt Foretagende, hvori hun nu skulde indlade sig: saaledes som en utro Hustru at ile fra sin Mands Leie i en Andens Arme. Hun maatte derfor nødvendig have en stor Sum Penge, naar hun skulde udføre en saa vigtig Sag og faae en Handling, der jo maatte gjøre den største Opsigt, Sonet og slettet igjen. Vilde de derfor opnaae deres Ønske, saa kom de til at eftergive hende tre Aars Skat.

Ufortøvet skyndte Gesandterne sig nu hjem til Keiseren, hvem de overbragte Dronningens Svar og det Vilkaar, hun havde forlangt. Med straalende Ansigt og inderlig Glæde fornåm Keiseren dette Budskab; hvad Thyra havde forlangt, var han meget villig til at indrømme, kun maatte hun til Sikkerhed stille Gidsler. Gesandterne kom derfor i en Hast tilbage igjen til Danmark for at forkynde Dronningen Keiserens Villie, tillige fordrede de, at der skulde stilles Gidsler, for at man bedre kunde sikkre sig, at Pagten blev ubrødelig. Herimod blev ingen Indvendinger gjort: tolv af de anseeligste Mænds Sønner bleve udkaarne til Gidsler og maatte følge med Gesandterne til Saxen.

Imidlertid udsteder Dronningen til hele sit Rige en Befaling, hvorefter det ganske Folk skulde komme sammen i Nærheden af Slesvig; her fik da alle, som i Riget vare bosatte, Befaling til med egne Hænder at opføre et uhyre Værk af en Muur, som paa det snarest skulde reises. De Trængende fik Understøttelse af den kongelige Kasse, idet hun anvendte de Penge, hun ved List havde forskaffet sig, til dette Øiemed; men Ingen fik Lov til at slippe fri: Unge, Gamle, Halvvoxne, kort Alle, hvem ikke enten Barndom eller høi Alderdom hindrede, maatte til at tage Haand i med. Ingen turde Heller undslaae sig for at adlyde; thi Alle og Enhver, baade Rige og Fattige, vare forpligtede til at gjøre Hoveri ved hendes Agre og Landgaarde. Hele Statsindretningen paa de Tider var nemlig saaledes, at Lands-Herren besad al Rigets Jord med Eiendomsret.

Saa var da Thyra den Første, der opførte denne herlige Muur, hvormed de danske lukkede for sig som med et Gjærde, og hvori de havde det sikreste Værn mod den tydske Galenskab.

To Aar havde hun anvendt paa dette Værk, da Rygtet om denne stolte Bygning naaede til Keiserens Øren. strax afsendte han atter et Gesandtskab til Danmark, der paa en fiin Maade skulde høre sig for, om Dronningen dog ikke havde i Sinde at bryde Forbundet,

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

siden hun tog sig saadanne Arbeider for. Hertil svarede den veltalende Dronning: „Ieg kan ikke noksom undre mig over, at en saa udmærket klog Fyrste, hvis Throne det naadige Forsyn har ophøiet næsten til Stjernerne, og som har bragt saa mange vilde Folkeslag under sit Septer, at en saadan Fyrste kan finde det Umagen værd, at søge efter dybt udtænkte Planer hos et enfoldigt Fruentimmer. Det kunde dog umuligt være hans Skarpsindighed forborgent, hvad allerede Erfaringen maatte have lært dem, at den eneste Adgang til Danmark gaaer igjennem en jevn bred Slette. Men for den er det nu, vedblev hun, at jeg har slaaet Bom med den vældige Muur, og det er ene skeet i den Hensigt, at Landeveien, ad hvilken der før var frit Rykind, nu kan blive spærret ved denne Muur, saa de, der vil ud, kan blive stoppede i den snævre Port. Og paa den Maade vil altsaa den samlede Hær, som vort Folk i sin Forbittrelse ufeilbarlig vil væbne mod mig, naar jeg opfylder mit Løfte og føier mig efter Eders Villie — denne Hær vil da let ved en saadan tværliggende Skandse kunne betages Evne til at sætte efter os.”

Gesandterne kunde ikke noksom rose den berømte Qvindes Kløgt og Veltalenhed; de vare nu visse paa at hun vilde holde sit Ord og droge glade hjem. Imidlertid drev Dronningen endnu stærkere paa det begyndte Arbeide, saa de storagtige Tydskere blev ført bag Lyset, og det af en Qvinde.

Da de tre Aar vare til Ende, var ogsaa det hele sindrige Værk færdigt og fuldendt. Det fik siden Navn af Dannevirke, fordi det var virket og fuldført ved Dannemænds Arbeide. Men Dronning Thyra, hvem Danmark skylder sin Friheds Tilværelse og Opkomst, fik med Føie Navnet Dannebod.

Imidlertid lader Keiseren en udvalgt Skare Krigere nærme sig til Danmark med stor Pragt for at tage imod Dronningen. Efter dem kom springende og dandsende en Sværm af Gjøglere, som spillede paa Fiol og sloge paa Cithar og Tromme. De opsloge Leir ved Eideren og ventede der paa høie Vedkommendes Ankomst, men skikkede dog nogle enkelte af de Fornemste ind for at faae at vide, hvordan Dronningens Tanker stode.

Da Thyra havde erfaret deres Ankomst, sammenkaldte hun sit Riges vise Mænd, og svarede Gesandterne i alle de Andres Paahør med følgende Ord: »Hvad Keiseren befaler, det afviser jeg; hvad han ønsker, det afslaaer jeg; hvad han begjærer, det afskyer jeg. Aldrig vil jeg, som en Overløberske eller som en utro Kone imod min Mand, bringe Skjændsel over mit Rige, gjøre mit Kjønn Skam og vanære mine Undersaatter. Og hvad det angaaer, at I foreholde mig min Mands Uvirksomhed, da maae I ikke troe, at dette lægger mig mindste Hindring iveien; thi hele Riget vogter paa mit Vink alene, og aldrig er der noget Spørgsmaal eller nogen Tvist, som bliver afgjort uden min Mellekomst, saa I kan see jeg bliver æret baade som Konge og som Dronning paa engang. Desuden maa I

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

betænke, at Kongen, om ikke for andet, saa alene af den Grund nyder den almindelige Anseelse, fordi han paa alle Sider nedstammer fra den kongelige Æt, og netop i denne Henseende er det han er Keiseren overlegen, skjøndt han rigtignok ellers ikke kan maale sig med ham, hvad Magten angaaer. Men kort og godt: den Time er kommen, da jeg med dristig Haand skal frigjøre de Danske fra Trældomsaaget, saa de ikke længer skal have nødig at skylde Jer Skat eller vise Jer nogetsomhelst andet Tegn paa Underkastelse!"

Gesandterne bleve som himmelfaldne over dette uventede Svar, bestyrkede ilede de tilbage til Høvdingernes Telte, medens disse skareviis strømmede sammen, nysgjerrige efter at faae at vide, hvad der saaledes havde kunnet jage dem afsted. — Snart kom det til Alles Kundskab, hvorledes de var bleven holdt for Nar og ført bag Lyset af en Qvinde, hvorpaa man strax tog den Beslutning at tage Livet af Gidslerne. Dog, det var jo Noget, som den berømte og kloge Dronning længe havde været beredt paa; men hun ansaae det for bedre at løskjøre hele Riget fra Trældom ved nogle Enkeltes Død, end at trække sig tildøde under fremmede Herrers Aag. De ærgjerrige Tydskere, hvis Lystighed saaledes var bleven til Sorg, maatte nu skamfulde vende om igjen, bedrøvede og ærgerlige i Sind.

Da omsider denne berømte Dronning havde ligesom sin Ægtefælle Kongen fyldt sine Dages Maal: lod den efterlevende Søn og Rigets Arving, Harald Blaatand, begge sine Forældre efter hedensk Skik jorde i tvende lige store Høie — et anseeligt Gravmæle tæt ved Jellinge Kongsgaard.

Anmærkninger

Ulysses og Nestor, (som her nævnes) vare berømte græske Fyrster i Beleiringen for Troje-Borg; Nestor udmærkede sig mere ved sin sindige Erfarenhed, Ulysses er bleven navnkundig ved sin opfindsomme List; det var ham som fik Trojanerne narrede til at stikke Bud efter den hule Træhest, hvori han selv med nogle gode Venner laae skjulte, hvornæst han ikke forsømte ved Nattetide at staae ud af Hesten og udbrede Død og Fordærvelse i Troja.

„*Havde kun Thyra været døbt!*“ . Saxo forsikkrer, at hun var en christen Jomfru, Datter af den Angelsariske Konge Hedelrad.

„*Otto gjorde sig Danmark skatskyldig*“ . At dette skulde være sket bevidne Albert af Stade, Adam af Bremm og flere udenlandske Skribenter; men Saxo fortæller, at Harald Blaatand

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

drev Keiseren ud med væbnet Haand, skjøndt han alt var naaet heelt op til Limfjorden (Saxo II. 281).

Fortællingen om Thyras Standhaftighed og List findes alene hos Sv. Aagesen.

Høiene i Jellinge. Disse to Høie findes endnu, noget over en Miil Nordvest for Veile, og ere kjendelige i lang Afstand; Gorms Høi ligger Sønden og Thyras Nord for Kirken, som er bleven opført midt imellem begge. Oveni Dronningens Høi fandtes en med Kampesteen omsat dyb Kilde, som imidlertid ganste udtørredes Aar 1820, og ved Indgangen til Kirken paa Kirkegaarden findes en større og en mindre Runesteen.

Fjerde Kapitel

Om Harald Blaaland og Svend Tveskjæg

Denne Harald styrede i lang Tid Riget som dets Konge. Han var den første, som forkastede Afgudsdyrkelsens Vederstyggeligheder og tilbød Christi Kors. Medens han udsendte Hæren for at trække den uhyre Steen afsted, som han havde bestemt at sætte som Mindesmærke paa sin Moders Gravhøi, udbrød en Opstand i Landet, deels paa Grund af de nye Religionsskikke, deels ogsaa formedelst det utaalelige Trældomsaag, de lede under, og Almuen gik saa vidt i sit Raseri, at den nødte Kongen til at forlade Land og Rige. Hurtig kom han da afsted, thi Frygten laante Fødderne Vinger, og tog Veien til Venden, hvor han fandt en fredelig Modtagelse, og hvor han skal have lagt Grunden til den By, som nu kaldes Jomsborg. — Denne Byes Mure blev siden af Ærkebiskop Absalon jævned med Jorden: hvad jeg selv var Øienvidne til.

I hans Landflygtighed satte man hans Søn Svend med Tilnavnet Tveskjæg til Konge i hans Sted. Troen paa den hellige treenige Gud, som Faderen under sin Landflygtighed havde forkastet, den antog han af et oprigtigt Hjerte og gav Befaling til at det guddommelige Ord skulde udbredes over hele Riget. Efter nogen Tids Forløb kom der et Gesandtskab for at bilægge Tvisten mellem Faderen, og Sønnen der havde sat sig paa Faderens Plads. Kong Svend bestemte sig til at møde i Grønsund, hvor da hans Fader med Venderne skulde indfinde sig for at handle om Fred. Svend møder til den bestemte Tid, men maa længe vente paa Faderens Komme. Imidlertid havde Harald efter sin Raadgiver Palnatokes Indskydelse ladet sig gjøre et let og rask Aareskib, og bemanded det med dygtige Sømænd. Palnatoke bliver Øverstkommanderende paa dette Fartøi og skynder sig nu alt hvad han kan med at træffe Kong Svend.

Saasnart han var kommen til den danske Hær, lod han lægge bi, saaledes at Bagstavnen paa Hans Skib kom til at ligge klods op til Bagstavnen af Kongens. Efterat han nu havde faaet alt dette, som han i Forveien listig havde udtænkt, i Orden: vakte han ved Daggry i største Stilhed Kongen, som laae og sov i Kahytten. Kongen kom paa Benene og spurgte hvad der var paa færde? Vi ere, fik han til Svar, Udsendinge fra din Fader, som skulde handle med dig om Fred. Da han hørte det, vilde han gjerne have noget nøiere at vide fra sin Fader og stak derfor Hovedet lidt ud af Kahytslugen. Strax var Palnatoke ved Haanden, greb ham om Ørene og i Haaret og trak ham, da han var stærkest, uden at ændse hans Modstand, ind paa sit Skib. Vel lød der et svagt Skrig, men da Ingen havde

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

mindste Nys om hvad der gik for sig, lykkedes det Palnatoke med vældige Aaretag at komme bort; heller ikke hvilede han før, end han havde naaet Jomsborg.

Saasnart Venderne fik Kongen at see, blev der et slemt Spektakel blandt Almuen, thi de fordrede, at han skulde pines ihjel enten paa den ene eller den anden Maade. Men den udvalgte Deel af Høvdingerne havde en sundere Plan; de ansaae det for klogest at lade ham give brav mange Løsepenge for sig, derved vilde Landet kunne berige sig engang for alle, saa de kunde gotte sig over de Danskes Armod, og det vilde unægtelig være bedre end at gjøre kort Proces og tage Fangen af Dage; thi den Profit, det Offentlige kunde have af at give den Fangne sit Livsbrød, den blev dog kun saare ringe. Man afsendte da Gesandter for at lade de danske vide, at de kunde kjøbe deres Konge fri, naar de vilde give tre Gange saa meget som han veiede i Sølv og Guld.

De danske betænkte sig ikke paa at udrede denne Sum. De samlede hele Rigets Formue, og da Venderne kom med den fangne Konge til Vindinge-Aa, undslog de sig ikke for at kjøbe Svend fri. Men da Landets Formue ikke var tilstrækkelig til denne Udtælling, besluttede de gifte Koner, at udfylde, hvad der manglede i Løsepengene, med deres Smykker, Fingerringe, Armbaand, Ørenringe, Halsbaand, Halskæder — kort Alt hvad de havde af Kostbarheder gav de bort blot for at faae Kongen fri. Ved denne Leilighed fik de danske for første Gang Skove og Lunde i Fælleddskab. I Betragtning af den Yndest de danske Koner havde viist ham, forordnede Kong Svend ogsaa, at Qvinderne, der før den Tid slet ikke havde arvet, for Fremtiden ogsaa skulde tage Deel i den, saaledes at en Søster kom til at gaae halvt i Arv med sin Broder. Han ansaae det nemlig for billigt at gjengjælde dette Beviis paa oprigtig Kjærlighed med en tilsvarende velvillig Erkjendtlighed.

Anmærkninger

Harald Blaatand kaldes den første christne Konge; Saxo nævner dog To iforveien, nemlig Erik Sivertsen Barn og Frode VI. Om Erik fortælles dog ikke engang, at han blev døbt, derimod skal Frode være døbt i Engeland, men døde førend han fik Noget udrettet i Damnark til Christendommens Tarv.

Harald flygtede til Wenden. Saxo nævner Julin som den Stad, hvorhen han kom. Sv. Aagesens „Hymnisborg” synes at være det samme som Jomsborg, men Jomsborg og

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

Julin er ikke samme Navn; thi Julin er meget ældre, man vil endog sige fra Julius Cæsars Tid.

Svend Tveskjæg blev Christen. Det melder Saxo ogsaa, men tilføier, at han siden faldt fra og blev Christendommens ivrigste Forfølger, saa det var først mod Slutningen af sit Liv, at han atter vendte sig med Alvor til at dyrke sin Skaber og Herre.

Saxo fortæller, at der ved Helgenæs stod et Slag mellem Fader og Søn, men da man var træt den første Dags Aften paa begge Sider, sluttedes en Vaabenstilstand, for at man næste Dag kunde handle om Fred. Stolende paa Freden havde Harald vovet sig op fra sine Skibe og ind i Tykningen af en Skov, men her faldt han for Palnatokes Piil. (II. 289—91).

Svends Fangenskab. Tre Gange, siger Saxo, blev Svend fanget af „Julinerne,” første Gang udredede hans Undersaatter uden videre Løsesummen, skjøndt den beløb sig til lige saa meget Guld og dobbelt saa meget Sølv, som han selv veiede. Anden Gang udvirkede de danske Adelsmænd hans Frigivelse ved at stille deres Sønner som Gidsler og udrede Summen, mod Erstatning i Kronens Gods; herved bemærker Saxo endnu (II. 292): „I Sjælland og Skaane blev Alting kjøbt under eet, saa alle Kjøbere vare lige gode baade om Besætningen og Eiendommen, men i Jylland blev det udstykket, saa hver Slægt kjøbte Sit, og der blev da kun Fælledsskab mellem Frænder.”

Om det tredie Fangenskab fortæller Saxo, at det blev iværksat ved den samme listige Streg, hvorom vi ogsaa her have en Beretning; kun nævner han ikke Palnatoke som den, der udførte Tingen, ligesom han ogsaa henfører denne Begivenhed til en god Stund efter Harald Blaatands Død (II. 292. 293). (Om Palnatoke og Vikingelivet i Jomsborg, see Islændernes Jomsvikinge-Saga i 1ste Bd. af Oldnordiste Sagaer oversatte af Rafn; Øhlenschlägers Tragedie „Palnatoke”; Grundtvigs „Optrin af Nordens Kæmpeliv”).

Vindinge-Aa flyder ud i Store-Belt, tæt forbi Nyborg.

Femte Kapitel

Knud den Gamle, Haardeknud, Magnus den Gode, Svend Estridsen, Harald Hein

Da Svend var død, kom hans Søn Knud med Tilnavnet den Gamle paa Thronen. Han udvidede sit Riges Grændser med besynderlig Dygtighed og Kraft, thi lige fra det Yderste af Thule og næsten til det græske Rige samlede han med overvættets Dygtighed de trindt omkringliggende Riger under sit Herredømme. Island, Engeland, Frankrig, Italien, Lombardiet, Tydskland, Norge, Venden og Sambien maatte Altsammen bøie sig under ham.

Da han havde skaffet sig Fred og Rolighed i Engeland, blev han og den første der gav Militær-Love, men dem vil jeg siden engang komme frem med, saa godt jeg efter ringe Evne formaaer. — Han havde en berømt Datter ved Navn Gunild, som blev gift med Keiser Henrik, en Søn af Keiser Conrad. Mod denne Henrik gjorde Romerne Opstand og stødte ham fra Thronen, hvorpaa han flygtede til sin Svigerfader og anraabte ham om Bistand. Knud greb med Begjærlighed denne Leilighed til Berømmelse, samlede sin Hær og gjorde først et ødelæggende Indfald i Frankrig, derfra gik han videre og hærjede i Lombardiet saavel som Italien; Romerne tvang han til at overgive deres By, saa at han omsider kunde sætte sin Svigersøn Keiseren paa Thronen igjen. Da nu dette var kommet istand, marscherede han i et prægtigt Festtog lige til Frankrig. Da han drog fra Tours, tog han St. Mortens Efterladenskaber med sig til Rothemag, en By, han fortrinligen elskede.

Knud avlede to Sønner, den Ene blev opkaldt efter ham selv, men fik gjerne Tilnavnet „den Haarde" (Haarde-Knud); slet ikke fordi han var saa stræng eller grusom; men fordi den Provinds, hvori han var fød, hed saaledes. Denne Søn blev af sin Fader sat til at være Konge i Danmark. Den anden Søn hed Svend og han fik Norge at bestyre. Selv styrede han Engeland i over tyve Aar med kongelig Magt. Imidlertid døde begge de to nysnævnte Sønner, endnu medens Faderen levede. Paa Efterretningen herom ilede Knud tilbage til sit Fædrene-Rige, der nu var uden Regent. Og da der i Danmark fandtes en Planteskole for den christne Kirke, som endnu kun var ung, førte han mange Bisper og Præster med sig; Nogle af dem beholdt han hos sig selv. Andre derimod sendte han ud at prædike. Disse spredte sig ad over Sverrig, Gothland, Norge, ja fandt endogsaa til Island; overalt hvor de kom hen, forplantede de Guds Ord og vandt mange Sjæle til Christus. Til de betydeligste

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

af disse Geistlige høre Gerbrand og Rodolf; Gerbrand blev den første Biskop i Roeskilde, Rodolf fik Bispedømmet Slesvig at styre.

Men da han ikke kunde tage vare paa flere Riger under eet, beklædte han sin Søstersøn Svend, dengang endnu kun et Barn, med kongelig Værdighed og gav ham Danmark at regjere over. Svends Fader var Ulf Spragelæg, hans Moder hed Estrid og var en Søster til Kong Knud.

Da Knud var død, fik denne hans Søstersøn, Svend, hvem han selv dertil havde udnævnt, Regjeringen ihænde. Det varede ikke længe at han havde Rolighed, thi føie Tid efter gjorde Hellig-Olavs Slegfredsøn, den norske Konge Magnus, et Anfald paa Danmark med sin Orlogsflaade. Svend gik ham imøde, og det kom til Slag tæt udenfor Helgenæs, hvor Magnus gik af med Seiren, og erobrede Jylland, Fyen og Venden. Han tænkte endvidere at forfølge sin Seier og sætte over efter Svend til Skaane; men i Sjælland kom han til at ride paa en vild Hest, der slog ham af, saa han tørnede mod et Træ og opgav Aanden.

Saa fik da Svend Riget igjen, men det var langt fra, at hans Regjering var rolig. Almuen kaldte ham Kongefaderen, fordi han havde saa stort et Kuld Sønner, af hvilke fem i Rad bar Danmarks Krone. Dog har jeg anseet det for overflødigt fuldstændeligen at fortælle deres Historie, ligesaa lidt som jeg vil kjede mine Læsere ved at gjentage hvad de nok faaer at høre andenstedsfra; thi det er bleven mig sagt af Ærkebiskop Absalon selv, at min Stalbroder Saxo har overtaget sig at beskrive dem Allesammen, og der vil vi da faae en udførligere og smukkere Fremstilling, end den, jeg kan byde.

Dog een Ting vil jeg alligevel ikke glemme at omtale, og det er den gamle Skik, de danske havde, at de, naar en Konge skulde hyldes, Alle tilhobe strømmede sammen til Iisø, hvor Kongerne da med Menigmands Samtykke erholdt Kongenavn og den øverste Magt. Saaledes kom nu ogsaa efter Kong Svends Død hans Søn Harald til Regjeringen. Af sin Tosse-Godhed fik han Tilnavnet Slibesteen (Hein); forresten var han den første Konge, der foreskrev Dansken Love ved sin Udnævnelse paa nysnævnte Sted.

Anmærkninger

Thule. Saaledes kalder Grækeren Pythias fra Marseille, der levede paa Alexanber d. Stores Tid, de nordligste Egne han kom til paa sin nordiske Reise.

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

Knud lagde ni Riger under sig, hvis Navne anføres. Saxo siger det var sex (1), men nævner ei deres Navne. Om Knuds Forhold til Tydskland fortæller ogsaa Saxo, at han giftede sin Datter Gunild med Kong Henrik, hvem han kort efter gjorde en vigtig Tjeneste, ved at dæmpe det italienske Oprør, der rystede hans Throne.

Sambien ligger Syd for Kurland i det nuværende Østpreussen.

Den hellige Morten, hos os almindelig kaldet Motten Bisp, var født af hedenske Forældre i Ungarn; i sit 18de Aar blev han døbt, og udmærkede sig dernæst saa meget ved sin Fromhed, at han omsider blev valgt til Biskop i den franske Stad Tours. Den catholske Kirke agtede ham høit for hans store Nidkjærhed og feirede d. 11te November til hans Minde. Den 11te Novbr. 1483 blev en lille saxisk Dreng stedt til Daaben af sine Forældre i Eisleben og kaldt efter Dagens Helgen: Morten; det var vor Kirkes Reformator, den gjæve Morten Luther.

Rothemag kaldes ogsaa meget hyppigt Rudeborg og er svarende til det nuværende Rouen, Normandiets Hovedstad. At Knud elskede denne Stad, derom vidner og Saxo, som fortæller, at han befalede sine Folk at begrave sit Lig der, og skjenke Indbyggerne Tilgivelse, skjøndt de grovelig havde forseet sig mod ham (II. 327. 28).

Ulf Spragelægs Herkomst. Saxo fortæller herom (II. 309), at en deilig Herremandsdatter i Skaane, blev en Dag bortsnappet af en Bjørn, der viste hende den ømmeste Kjærlighed, sørgede for hendes Underhold og avlede med hende en Søn, der dog, hvad det Ydre angik, ganske var Mennesker lig. Samme Dreng, som af sin Moder blev kaldet Bjørn, hævnede, da han blev stor, sin Faders Død paa en Bonde som havde dræbt ham. — Bjørns Søn Truels, med Tilnavnet Spragelæg (Smalbeen), gav ikke sin Fader noget efter i Djervhed og Kraft, og dennes Søn Ulf, der siden blev Kong Knuds Svoger, slægtede ærlig sin Fader og Bedstefader paa.

Gamle-Knud ∴ Knud den Ældre, i Modsætning til hans Søn, den yngre Knud eller Haardeknud. Foruden Gamle-Knud kaldes han ogsaa Knud den Store og Knud den Rige (den Mægtige).

Haardeknud. At Knud skulde have overlevet denne sin Søn (see S. 25.), det modsiges af de andre Skribenter, som berette os, at Haardeknud efter sin Faders Død blev Konge i Danmark og tre Aar efter desuden i Engeland. Sv. Aagesen udleder Haardeknuds Navn af Hardsyssel (den nordlige Deel af det nuværende Ringkjøbing-Amt), dog er denne

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

Udledning vistnok noget usikker; rimeligere er det, at Faderen, som knyttede store Forhaabninger til Drengens Fremtid, ikke var nøiet med at kalde ham slet og ret Knud, som vi husker kommer af „Knude,” men vilde have Navnet endnu stærkere og kaldte ham derfor Hardeknud (Haarde-Knude).

Knuds engelske Bisper (S.26). Adam af Bremen fortæller os herom, at Knud havde tre engelske Bisper med sig: til Skaane, Sjælland og Fyen; men da Danmark fra Ansgars Tid i geistlige Sager havde staaet under Erkestolen i Bremen, tog Erkebiskop Unvan det meget ilde op, at han ei var kommet til at vie disse Bisper; hvorfor han passede Leiligheden op, da En af Bisperne (netop den Gerbrand, Sv. A. her omtaler) skulde gjøre Reisen fra Engeland; Unvan satte ham da fast, og lod ham ikke slippe, før han havde lovet at give sig under hans Bispestol. Unvans Gesandter fulgte nu med Gerbrand til Knud og fik her kongelig Stadfæstelse paa hvad der var skeet. (see Müllers Danm. Hist. II. 75). —

Efter Gamle-Knuds Død, fortæller Saxo, afrystede Nordmændene det danske Aag og satte Hellig-Olavs Søn Magnus den Gode paa Thronen. Mellem ham og Haardeknud skulde det da nær være kommet til Krig, men saa siges der at være kommet Forlig istand, hvorefter den Længstlevende skulde have begge Riger. Magnus tog derfor efter Haardeknuds Død Danmark i Besiddelse, men han maatte kjæmpe flere Slag med Svend Estridsen, der gjorde Fordring paa Riget. Magnusses Endeligt beretter Saxo os paa samme Maade og lægger til, at det var ved Alstad Kong Magnus kom af Dage (II. 335), men omtaler det som om det var i Skaane; Sv. Aagesen har vel og hørt om et Alsted, som han har antaget at være det sjællandste Alsted, der ligger S. O. for Sorø, tæt ved Næsby-Aa.

Helgenæs (S. 26.) er et Forbjerg, eller rettere en lille Halvø, mellem Aarhus og Ebeltoft, tvært over for Samsø.

Om Svend Estridsens Forhold til Bisp Wilhelm af Roeskilde see Grundtvigs Roeskilde-Riim S. 39—47.

lisøre (S. 27.) — rimeligviis i Odsherred, ved Isefjorden — er et berømt Navn i den danske Historie. Paa lisøre blev Hother valgt til Danmarks Konge (Saxo I. 146); paa lisøre var det at Bisp Pope bar den gloende Handske for at omvende Hedninger (II. 299). Her var det ogsaa, de nu samledes til Kongevalg efter Sv. Estridsens Død. Saxo beskriver os i denne Anledning Stedets Leilighed paa følgende Maade: „Det vilde Hav har kun snæver Plads til at røre sig, da Strandbredderne ligge tæt ved hinanden; det danner derfor en voldsomt brusende Snævring i hvis Midte der findes stjulte Sandbanker, som ere meget farlige for

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

Sømanden og som Brændingen rigtignok brækker Hul paa, naar den gaaer ud, men lukker til, naar den vender tilbage igjen"(2).

Hein el. Slibesteen (S. 27). Dette Navn fik han vel, fordi han, ligesom Slibestenen, blev dreiet af Andre, og selv følesløs led Tab ved hver Omdreining, mens Andre sleb sig glat og blank paa ham.

H. Heins Love (S. 27). Meningen er vist den, at han var den første danske Konge, der begyndte sin Regjering med at give Love, som han altsaa maatte have skrevet iforveien, og kom frem med dem paa selve Valg-Stedet. — Blandt H. Heins Love mærke vi fornemmelig den, at han afskaffede Tvekamp som Beviis for Retten, og indførte i det Sted Vidne-Ed.

Noter:

- 1) I Grundtvigs Oversættelse (II 316) staaer ved en Uagtsomhed "tre" istedetfor "sex."
- 2) Jeg har oversat dette Sted noget anderledes end Grundtvig III. 24.

Sjette Kapitel

Om Odenses Hellig-Knud, Ole Hunger, Erik Eiegod og Niels

Saasnart Harald var død, blev han fulgt i Regjeringen af sin Broder Knud, i hvem Odensekirken glæder sig ved at have en kronet Martyr. Grunden til at det kom saa vidt var ingenlunde, som Nogle foregive, at han skulde have været saa grusom og piint Almuen paa det utaaeligste. Nei, Sagens Sammenhæng er følgende.

Den Tid han var i sin fulde Kraft, gjorde det ham ondt, at see sig skilt ved det Land, hans Faders Morbroder havde behersket; saa samlede han da Mænd og Skibe til et Indfald i England. I Humle, som dengang var en Søhavn, skulde den hele Udrustning samle sig. Men da Kongen havde faaet Samling paa sin Flaade og blot oppebiede en føielig Østenvind, faaer han pludselig Efterretning om, at et Høiforræderi er udbrudt i Slesvig. Uden at spilde et Øieblik, iler han derned det hurtigste han formaaer, for at kvæle Sammenrottelsen i Fødselen; og aldrig saasnart har han faaet Ophavsmændene i Bolt og Jern, før han i en utrolig Fart iler tilbage igjen til sine Folk, som han ventede at finde paa samme Plet, hvor han havde forladt dem. Men da han kom til Samlingsstedet, erfoer han, at de Allesammen havde listet sig hjem. Rasende opbragt, som han var, pønser og grunder han paa, hvorledes han skulde revse en saadan Ulydighed efter Fortjeneste.

Da han fik sig ret betænkt, saae han jo nok, at man maa slaae noget af paa Strengheden, hvor Mange er med i Spillet; og at en Forbrydelse, hvori saa at sige Alle havde Deel, ikke kunde blive straffet med den Strenghed, som han havde kunnet anvende, naar det havde været Enkeltmands Sag. Kongen befalede imidlertid i sin Strenghed, at hver Styrismand skulde bøde 40 Mark og hver af de simple Søfolk 3 Mark, fordi de havde ødelagt Kongens Hær ved at gaae hver til Sit. Disse Bøder skulde nu inddrives med Lovens hele Strenghed, hvorfor Kongen tog sig paa selv at reise omkring i Provindserne. Begyndelsen gjorde han med Vendelboerne. Men dette haarde og halsstarrige Folkefærd, som tørstede efter den Uskyldiges Blod, byder ham Brodden i Stedet for Bøder; en uhyre Sværm havde de til det Øiemed faaet sammen ved det de ikke tillod en Eneste at forblive hjemme hos sit Eget.

Da Kongen erfoer, hvad de havde vovet paa, besluttede han at undgaae Alt, hvad der kunde friste dem til det, som ilde var, men Oprørerne, som fulgte den gamle Fjende Satans Indskydelser, rasede mod det kronede Hoved; den væmmelige Pøbel pønsede paa sin Konges Drab. Dertil kom endnu, at der havde udbredt sig onde Rygter om, at

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

Kongen ved sin Strenghed saavel som ved sine Fornærmelser og Forurettelser havde tirret og opægget hele Nationen imod sig. Derfor hvilede ikke den rasende Pøbel før end den havde faaet ham drevet ud af Jylland, hvorpaa den satte efter ham over Melfart-Sund lige til Odense.

Her var det, at den berømte, af sit Fædreland høit fortjente, martyrkronede Fyrste overgav sin hellige Sjæl i sin Skabers Hænder.

Ved hans Død kom hans Broder Ole til at regjere i Danmark. Under ham var det at den voldsomste Hungersnød udbrød i Landet saa at han deraf fik Tilnavnet: Hunger.

Efter Ole fik hans Broder Erik Eiegod Regjeringen; han lod sig, efter de Dages Skik, mærke med Korsets Tegn og gjorde en Jerusalems-Reise, men døde paa Hjemfarten og ligger begravet paa Cypern.

Han blev i sin Regjeringstid Fader til et hæderligt Sønnekuld, skjøndt med forskjellige Hustruer. Thi Ringsted-Knud, Fader til Kong Valdemar; Erik, Fader til Kong Svend, og Harald Kesia, Fader til Bjørn-Jernside medsampt hans elleve Brødre — de vare alle Sønner af Erik Eiegod.

Nu fulgte Broderen Niels, som man gjerne kaldte den Gamle, fordi han i over 30 Aar sad paa Danmarks Throne. Han avlede i lovligt Ægteskab en Søn, som kom til at hedde Magnus (paa Dansk: den Store), og som ogsaa ganske godt svarede til sit Navn; thi der var Ingen enten i Hæren eller i det Hele blandt hans Samtidige saa høi, uden at jo Magnus, ligesom Kong Saul, var sit fulde Hoved høiere.

Anmærkninger

Humle (S. 28.), en Havn ved Limfjorden, 3 Miil Øster for Lemvig i Skodborg Herred. Saxo fortæller: „Knud løb med Flaaden ind i Limfjorden, hvorfra man dengang havde et nemt Udløb til Vesterhavet, men nu er det tilstoppet af Sandbanker.” (III. 36).

Oprøret i Slesvig (S. 28). Herom faae vi nøiagtigere Besked hos Saxo. Hellig-Knuds Broder Ole var Statholder i Slesvig; Kongen havde aabenbaret denne sin Broder Planen

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

med det forestaaende Tog, og Ole havde givet sit udeelte Bifald tilkjende med det hele Foretagende. Men hemmelig pønser han paa at støde Broderen fra Thronen og indlader sig til den Ende i Sammensværgelse med endeel Fornemme, som Knud havde stødt for Hovedet ved sin Strenghed. Han indfandt sig derfor ei heller med de aftalte Skibe ved Humle, men trak det i Langdrag: alt i den Tanke, at enten skulde Knud seile uden ham, og da kunde han i Kongens Fraværelse have sit frie Spil her hjemme, eller Knud skulde taalmodig bie paa ham, men saa vilde uden Tvivl Hæren tabe Taalmodigheden og gaae hver til Sit. Knud mærkede omsider Uraad, da Ole efter gjentagne Gange at have faaet Bud, slet ikke vilde til at indfinde sig; i største Hast red han derfor med udvalgte Folk ned til Slesvig, kom bag paa Forræderen og lod ham i Lænker skikke til Flandern. Herfra kom han dog løs igjen, da han efter Broderens Død skulde bestige Danmarks Throne. (III. 35—37).

Knuds Endeligt (S. 30). Saxo fortæller os, at det egentlig var de to Oppebørselsbetjente, Kongen udsendte, som vare Skyld i Oprøret; den Ene af dem hed Toste med Tilnavnet Snyder og den Anden Hjort; begge bleve de ihjelslagne af Almuen. Men nærmest Skyld i Kongens sørgelige Død var den falske Blakke, en Mand, hvem Kongen troede saa godt som ingen Anden; men som i Stedet for at røgte sit Ærinde og mægle Forlig, tvertimod af al Magt stræbte at kaste Olie i Oprørs-Ilden. Knud begav sig til St. Albans Kirken, hvor han, langt fra at strides med de kirkestormende Oprørere, rolig og stille med udbredte Arme blev liggende foran Høialteret, efter at han havde skriftet sine Synder for Præsten og annammet Tilgivelse for dem. Et Spyd trængte omsider ind gjennem Ruden og gjennemborede Kongen, men Blakke, som den Dag aabenbart havde slaet sig til Kongemorderne, havde alt fundet sin Løn for Prinds Bents det lynende Sværd. (III. 42—44). Knuds Dødsdag var d. 10. Juli 1086.

(Angaaende Vendelboernes Oprør og Knuds Endeligt, see Knytlinge-Saga i Oldnordiske Sagaers 1ste Bd. 46—59. Kapp. og Grundtvigs Oversættelse heraf i „Dannevirke” (Kbh. 1816) I. 256—87).

Hungersnøden under Ole (S. 30). Om den fortæller Saxo, at det omsider gik saa vidt, at Kongens Spiskammer en Juleaften var tomt, saa han ved selv at see efter, opdagede, at der ikke var Brød i Huset. Af Skamfuldhed over saa dyb en Armod holdt han hænderne for Ansigtet, brast i heftig Graad og bad til Gud, om han maatte gaae herfra, saa det ikke længer blev Folket, men ham selv alene, der kom til at bøie sig under den guddommelige Vrede. Herren hørte Hans Bøn og tog ham kort efter ved en pludselig Død bort af denne Verden (III. 50).

Eriks Jerusalems Reise (S. 30). Anledningen hertil, fortæller Saxo, gav en Spillemand, der ved sin Kunst saaledes indvirkede paa Kongen, at han blev som rasende, sprang op efter sine Vaaben, og slog et Par af sine Mænd ihjel; han angrede dybt denne sin

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

Forseelse og lovede Herren en Reise til det heilige Land, hvilken han ogsaa, uagtet Folkets Taarer og Bønner, iværksatte (III. 57—59).

Eriks Død (S. 30). Saxo fortæller os, at Erik døde af en hidsig Feber paa Cypern, inden han endnu havde naaet det hellige Land (III. 64). Her derimod fortælles, at det var paa Tilbageveien, han lagde sine Been paa Cypern.

Eriks Sønner vare: Harald Kesia, Knud Lavard (1) og Erik Emun. Knud var avlet i lovligt Ægtestab, men de to Andre vare uægte fødte, hver af sin Moder.

Magnus Nielsen (S. 31). Niels var gift med Margrete, en Datter af den svenske Kong Inge og Dronning Ellen; de fik to Sønner, hvoraf den Ældste, Inge, som Dreng kom til at ride paa en gal Hest, der slog ham af og slæbte ham i Stigbøilerne, saa han ynkelig omkom; den Anden var den berygtede Magnus, om hvem her fortælles (Saxo III, 68. 69).

Noter:

1) Lavard ∅: Lavværge (Lovværge), Beskytter, Herre; det engelske *Lord*.

Syvende Kapitel

Om Ringsteds Hellig-Knud; om Kong Nielses sidste Aar og de følgende Konger — til Gjæstebudet i Roeskilde

Da Niels regjerede i Danmark, var det, at Knud, Erik Eiegods Søn — lige udmærket ved sin Klogskab, Dygtighed og Retsindighed i enhver Henseende — var Hertug i Slesvig. Med udmærket Tapperhed tæmmede han de vilde rasende Vender og lagde dem under sit Herredømme. Men nu begyndte Misundelsen at opægges og komme i Kog ved hans glimrende Dyder, saa der fandtes dem, der stræbte at berede denne udmærkede Fyrste hans Undergang; thi en nylig opstaaet Magt er altid Kongerne mistænkelig, og Enhver, som har Magten, taaler nødig Nogen paa Siden af sig.

Dette fik vi nu ogsaa her at see, idet Knuds Sødskendebarn Magnus, uden at ændse Blodsforvandtskabet, indlod sig i en Sæmmensværgelse med Henrik Skadelaar, Ubbe, Hagen og nogle Andre; havde en Sammenkomst med dem i en Sal, som om det kunde være et venskabeligt Statsspørgsmaal det gjaldt, og fattede der den afskyelige Plan at

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

myrde Knud. Han indbød til den Ende Knud at møde sig uden Vidner i Skoven tæt ved Haraldsted.

Den uforsagte Christi Stridsmand, som ingen Brøde var sig bevidst, undslog sig ikke for at møde; men med Korsfanens hellige Tegn, uden at beskyttes af Skjold eller Hjelm, blot ledsaget af to Drabanter, oppebier han, det taalmodige Lam, de rasende Ulves Anfald. Snart indfandt Forræderne sig som Ulve i Faarepeltse: Pantser og Hjelme havde de skjult med Kappe og Hætte. De troløse Sammensvorne skynde sig nu at myrde hiin sande Israelit, deres egen Frænde, og gjorde paa den Maade Alt hvad de kunde gjøre, for at overantvorde Himmelen den Sjæl, som nys var indesluttet i Kjødets Fængsel. Hans Lig blev siden af fromme Christne ført til Ringsted, for at jordes, og her var det, der skete flere Mirakler, som viste hans Hellighed i det stærkeste og meest glimrende Lys.

Denne store og afskyelige Forbrydelse opvakte en alvorlig Opstand i Danmark.

Erik, som blev ansporet af Guddommens Finger, brændte af Begjærlighed efter at stride imod sin Farbroder, Kong Niels, og tage Bod for sin myrdede Broder; snart fik han og med Alles Samtykke Kongenavn. De leverede hinanden ofte Slag, men af Valpladsene ere dog disse, vi nu skal nævne, de berømteste.

Det første Slag de holdt med hinanden, stod ved Nonnebjerg; her vandt Niels og fangede i samme Slag min Bedstefader Christjern, som han lod slutte i Jern og sende bort i Forvaring til et Kastel tæt ved Slesvig. Sidenhen blev der leveret en Træfning tæt ved Onsild Bro; det var et hidsigt Slag, men Nielses Parti gik atter der af med Seiren, saa Erik og Hans Hær maatte vende Ryg, og nær var han selv ved at blive gjort til Fange, havde ikke Bjørn, af sin navnkundige Tapperhed kaldet Jernside, tilligemed min Fader Aage — havde de ikke gjort hvad de gjorde. Begge disse to Mænd stillede sig nemlig midt paa Broen, hvor de reiste en kraftig Modstand, og stod der saa ubevægelige som Støtter, skjøndt det regnede med Kastespyd ned over dem. De slog saa rask fra sig paa de stormende Fjender og forsvarede saa djervt Overgangen over Broen, at tilsidst de Dræbtes Lig kom til at danne en ny Bro, hvorpaa man tørskoet kunde komme over til begge Sider. Heller ikke vege de af Pletten, trots deres mange Saar, for Kongen havde faaet Tid til at redde sig og komme ombord. Flux ilede de efter ham og fulgte med over til Skaane.

Kong Niels havde nu vundet to Slag, og tænkte da for Alvor paa at faae sin Brodersøn og Fjende jaget ud af Land og Rige. Han samlede derfor en Flaade, satte efter ham over til Skaane og landede ved en Bugt, som almindelig kaldes Fodevig. Men den skaanske

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

Almue, som aldrig pleier at svigte den Sag, den eengang har taget sig af, mødte ham da ogsaa med en Skare, de havde sanket fra hele Landet og faaet meget ordentligt rustet. Et Slag begyndte, hvori Skaaningerne fik Prinds Magnus — ham der var Ophavsmand til hiin Niddingsdaad — samt to Bisper tagne af Dage og befordrede til Helvede. Niels tabte Slaget; mistet havde han sin Søn og Arving, og tyede nu paa et Skib til Slesvig, hvor han troløst blev myrdet af Borgerne, skjøndt de havde modtaget ham indenfor deres Mure.

Saasnart Erik Emun (o: den Evig-mindede, Uforglemmelige) havde tilkjæmpet sig denne udmærkede Seir og faaet Riget med Fred: befriede han den Christjern, vi før nævnte, af hans Lænker. Men kort Tid efter begyndte han at fare frem med en uhørt Grusomhed mod sin egen Slægt. Saaledes lod han sin kjødelige Broder, Harald Kesia, der laae over paa sit Slot Jellinge, kalde ud til en Samtale ved Midnatstid. Han anede ikke det mindste Ondt, sprang strax ud af Sengen og ilede ganske ubevæbnet til sin Broder, Kongen; men blev ufortøvet annammet og halshugget af Drabanterne. Imidlertid var det dog kun ved en ny Uretfærdighed, Kongen søgte at gjøre det godt som skeet var; han fangede nemlig sin myrdede Broders Søn, Bjørn Jernside, og lod ham sænke ned paa Havsens Bund med en Møllesteen om Halsen; og ikke nok hermed, men ogsaa hans elleve Brødre, hvoraf Nogle vare voxne, Nogle endnu kun smaa, dem lod han allesammen myrde. Saa daarligt slægtede han sin Fader paa!

Men da han havde, fuldbyrdet denne store Misgjerning og paa den Maade udryddet Skuddene paa Kongestammen, blev han dog selv ramt af den Almægtiges retfærdige Dom; thi der var En der hed Ploug, almindelig kaldet Sorte-Ploug, som fældede Kongen med sin Landse paa Urnehoved Thing, hvor han stod i sine Krigsfolks Skare.

Saasnart Kongen var dræbt, kom strax en anden Erik til Regjeringen; det var ham, som paa Grund af sin Godmodighed fik Tilnavnet Lam. I hans Tid var der den største Overflødighed paa alle Ting. Efter ham blev Knud valgt til Konge paa Viborg Thing, hvorimod Skaaningerne valgte Svend; den første var en Søn af nysnævnte Magnus, der faldt i Skaane, den Anden derimod var en Søn af den grusomme Erik, om hvem vi før fortalte. Medens disse To tidt og ofte holdt Slag med hinanden, havde Valdemar, en Søn af Hellig-Knud i Ringsted, erholdt sin Faders Lehn, og stod nu som en Mellemand imellem dem, hjælpende snart den Ene, snart den Anden.

Omsider blev der holdt et Møde i Lolland, hvor Voldgiftsmænd bestemte, at Riget skulde deles i tre ligestore Dele, og det indgaaede Forlig edelig bekræftes. Dog denne Overenskomst fik ikke synderlig Varighed, hvad Udfaldet noksom viste.

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

Det næste Efteraar nemlig blev der foranstaltet et festligt Møde i Roeskilde, hvor de tre Konger kom sammen for at feire en høitidelig Fest. Først vare de til Gilde hos Kong Svend. Men han havde opspundet Svig for dem, og tænkte kun paa at tage Knud og Valdemar af Dage; at han ved denne Leilighed kom til at gjøre et Brud paa Tro og Love, det ændsede han ikke. — Det var silde; Aftenmessen var sunget og Drabanterne havde faaet deres Besked, da Lysene bleve slukkede og Knud faldt for sine Fjender med Martyrkronen om sin Tinding.

Derimod sparede det naadige Forsyn Valdemar, hvem de rigtignok vilde have været til at gjennembore, dog slap han med et ikke saa lille Saar i Hoften. Men saasnart han nogenlunde havde forvundet Smerten i Saaret, reiste han over til Jylland og trak en Hær sammen.

Anmærkninger

Knud Lavard betvang Slaverne (S. 31). Deres Hertug Henrik, en Søn af Gotskalk og Sv. Estridsens Datter Syrithe, var mod al Ret og Billighed kommen til at gaa glip ad sin Mødrenearv, som Kong Niels holdt tilbage. Med Ild og Sværd hærjede han nu paa Danmark, til Knud Hertug bød ham Brodden; dog omsider forligtes de venlig paa den Maade, at Kongen, mod nogen Godtgjørelse, kom til at beholde den omtvistede Mødrenearv, og Knud blev af Henrik udnævnt til Hans Eftermand paa den vendiske Throne, som han ogsaa sidenhen med Keiserens Samtykke virkelig besteg (Saxo III. 70. 76-79).

De Sammensvorne mod Knud Hertug (S. 32). Henrik Skadelaar (o: den Halte) havde foruden den Uvillie mod Knud, han delte med de Andre, endnu af en ganske særegen Grund Nag til ham. Henriks Kone var nemlig bleven saa kjed ad sin Ægteemand, at hun havde taget Flugten i Mandsklæder med en Elsker hun havde; ved denne Leilighed fattede han en urimelig Mistanke til at det var Knud, som her havde staaet bag Døren og sat det Hele i Gang (Saxo III. 81).

Forresten var Henrik og Knud Fættre, idet Henriks Fader var en Søn af Svend Estridsen. Den anden Sammensvorne, Ubbe, var ogsaa blandt Svend Estridsens Sønner, og Ubbes Søn Hagen var Fader til den Erik Lam, der siden besteg Danmarks Throne. Knud Hertug

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

blev myrdet Onsdagen d. 7de Januar 1131 (see Saxo III. 91—94 og Knytlinga-Saga Kap. 91. 92).

Haraldsted ligger en Milsvai Nord for Ringsted, tæt ved Lange-Sø.

Knud Hertugs Begravelse (S. 32). I Spidsen for Ligfølget stod Skjalm Hvides Sønner, der vare opvoxede med Knud; de vilde have havt ham begravet i Roeskilde, men det afslog Kong Niels dem reentud, saa de maatte nøies med at give deres Bens Lig en simpel Jordefærd i Ringsted, men Gud glemte ikke sin Ven og Tjener, thi der hvor de hvilede med Baaren, ligesom ogsaa paa Mordstedet, udsprang Kilder, og otte Dage efter hans Fald fødte hans Hustru Ingeborg ham en Søn, der fik Navnet Valdemar og siden besteg Danmarks Throne (Saxo III. 94. 95). Til Erindring om Knud Hertugs Begravelse i Ringsted feirede vi d. 25. Juli. **Opstanden mod Kong Niels** (S. 33). De der egentlig fra først af stod i Spidsen for dette Foretagende vare: Skjalm Hvides Sønner, Knuds Svoger Hagen Jyde og Peder Bodelsøn, en mægtig sjællandsk Adelsmand, som med sin Slægt stiftede St. Peders Kloster i Nestved. (Saxo III. 96.)

Rynebjerg el. Rønbjerg (S. 33.) er en lille Landsby i Aalborg-Amt tæt ved Limfjorden, to smaa Mil Sydvest for Løgstør.

Onsild („Othenshulle”) (S.33.) ligger i Jylland, tæt ved Hobro; der er den Dag idag to Sogne: Nørre- og Sønder-Onsild, og Herredet, hvori de ligge, bærer Navn af Onsild-Herred. Paa Grændsen af Randers- og Aalborg-Amt midt imellem Onsild og Øls Sogne løber Onsild-Aa, hvorover Broen gik.

Christjernes Fangenskab (S. 33). Herom ville vi høre hvad Saxo beretter. Erik — siger han — stolede meget paa den Hjælp, ham var lovet af Christjern, en af de høiadeligste jydsk Adelsmænd, som af Had til Magnus var falden fra Niels og havde lovet Erik at handle med Eftertryk (III. 102). — Fremdeles fortæller han, hvorledes Christjern ved sine Venners Hjælp fik en anseelig Hær paa Benene, saaledes at Kong Niels bestemte sig til selv som Anfører for Landhæren at byde ham Spidsen, medens Magnus tilsøes skulde holde Prinds Erik Stangen. Slaget faldt uheldigt ud for Christjern, han blev fanget og befordret i Lernker til Fangetaarnet ved Slie-Mundingen (III. 103. 104).

Navnene „Rønberg” og „Onsild” forekommer ei hos Saxo (III. 104), derimod navngiver han et senere Slag ved Værebros i Sjælland, hvor Erik led et frygteligt Nederlag (III. 107).

Slaget ved Fodevig (S. 31). Saxo fortæller os, at Magnus kæmpede som en Løve til han faldt, ligeledes giver han os Navnet paa de to faldne Bisper af Nielses Parti; det var nemlig

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

Bisp Peder af Roeskilde, der alt tidligere havde forladt Erik og fulgt Niels, samt Bisp Henrik af Sverrig. Desuden, tilføier han, faldt alle Jyllands Bisper paa een nær (Saxo III. 111. 112).

Harald Kesias og Hans Sønners Drab (S. 34. 35.) fortælles lidt anderledes af Saxo: Harald havde to Sønner, Erik og Bjørn, der efter Kong Nielses Død forlod deres Fader, der havde holdt med den afdøde Konge, og gave sig i Erik Emuns Tjeneste. Men da Kong Erik fattede Mistanke om at de spillede under Dække med deres Fader, lod han dem sætte i Slesviger-Taarnet, skjøndt de vare uskyldige. Siden vilde han givet dem fri, men Christjern som frygtede, de skulde stifte Ulykker, naar de kom løs, fik Kongen fra hans Forsæt, saa de unge Prindser istedenfor Frihed fik Steen om Halsen og Band over Hovedet. Deres Fader, Harald, var imidlertid kommen tilbage fra Norge, hvor han kort Tid var flygtet hen, og lod sig udraabe til Konge paa Urne-Thing, men saasnart Erik hørte det, trodsede han Vinteren, lod sine Skibe trække over Isen ud i rum Sø, og kom saaledes heel uformodentlig til Jylland, hvor han en Morgenstund overrumplede Harald og hans øvrige Sønner i Landsbyen Skibe-Torp (Ϛ: Skiærup i Holmandsherred S. O. for Veile), lod sin Broder trække ud af Sengen og uden al Barmhjertighed dræbe. Af alle Sønnerne undkom Ingen uden Ole, som tog Qvindeklæder paa og listede sig ud midt iblandt Fjenderne (III. 114—16).

Oprøret mod Kong Erik. Saxo fortæller, at der udbrød Oprør i Sjælland, i Spidsen for hvilket stod Bisp Eskild i Roeskilde saavel som Peder Bodelsøn, hvorimod Skjalm Hvides Sønner paa ingen Maade vilde have mindste Lod eller Deel heri. Dette Oprør blev dog dæmpet (III. 120).

Urne-Thing el. Urnehoved-Thing (S. 35), de Danske Kongens Hyldingssted i Sønderjylland, ligger ikke langt fra Aabenraa i Jordkjær Sogn.

(Om Mordene paa Odense-Knud, Ringsted-Knud og Erik Emun see Anders Vedels (Svvs) Samling af Kæmpeviser 2, XVI. XVII. XVIII).

Valdemar fik sin Faders Lehn (S. 36). Hermed menes Hertugdømmet Slesvig. Men for at komme i virkelig Besiddelse heraf maatte Valdemar tidt gaae i Marken med en vis Knud Henriksen, der som Knud Magnussens Lehnsmand en Tidlang gjorde ham Fortrinet stridig. Medens Kongerne førte den store Strid om Danmarks Krone, kæmpede da disse deres Undermænd den mindre Kamp, som dog endte med at Valdemar beholdt Seiren (Saxo III. 136).

Gjæstebudet i Roeskilde (S. 36). Herom maa man efterlæse Saxos Fortælling III. 184—91 og Ingemanns „Valdemar den Store og hans Mænd” 7de Sang.

Ottende Kapitel

Om Valdemar den Første

Skaaning-Kongen Svend mødte da Jyllands Konge Valdemar ved Grathe og leverede ham der et Slag. Seiren var ikke længe tvivlsom; Svend blev overvunden og dræbt af en Bonde. Saa var da Valdemar med Gud og Æren Seierherre og Enehersker, og sad dernæst i 27 Aar paa Danmarks Throne.

Sit Riges Grændser beskjærmede han med saamegen Tapperhed og Lykke, at han gjorde Seiladsen sikker alle Steder, ved det han undertvang Venderne og lod dem betale sig Skat; thi disse vilde Folk havde før, mens Borgerkrigen stod paa, hærjet og plyndret paa alle Søkysterne saavel som paa Øerne.

Anmærkninger

Slaget ved Grathe (S. 37). Saxo nævner ei Stedet, hvor dette afgjørende Slag stod. Derimod har vi en Krønike, som bærer Navn af Erikskrøniken, fordi Kong Erik af Pommern selv eller vel snarere en Munk paa denne Konges Opmuntring skal have skrevet den; i denne Krønike findes følgende Ord om Slaget mellem Valdemar og Svend: Det var i Aaret 1157 at Kongerne Svend og Valdemar maalttes paa Grathehede; Svend faldt i dette Slag og blev begravet i Grathe-Kapel; Valdemar derimod blev Enehersker over hele Danmark. — Endnu samme Aar skal imidlertid Svends Lig være bleven ført til Viborg og stedt til Jorde i St. Kiolds Kapel ved den nordre Side af Domkirken.

Grathehede eller Graahede ligger strax Sønden for Viborg.

Niende Kapitel

Om Valdemars trende Storbærker

Omendskjøndt Valdemar udførte mange Ting, som nok er værd at mindes: saa er det dog fornemmelig ved trende Gjeringers luende Stjerneglædes, at hans Minde lyser iblandt os.

Vi nævne blandt disse som den første, at han vældigen tvang de haardnakkede Ryboer til at lade sig gienføde i den hellige Daabs Bølger. — Saa var han ogsaa den Første, der paa Sprogø reiste et Taarn af brændte Teglsteen. — Endelig opførte han en Teglsteensmuur paa Dannevirkes Vold, dog døde han inden dette Arbejde var bleven rigtig færdigt.

Iøvrigt var Valdemar en Mand af en retskaffen Tænkemaade i alle Livets Forhold, han havde et deiligt Ansigt, var vittig, snild, skarpsindig i Anslag, kjæk, dygtig som Kriger, fiin og beleven, seiersæl, naadig og et Lykkens Skjødebarn i Alt hvad han tog sig for; blot mod sin egen Slægt var han mere haard, end han skulde været. Han var gift med Dronning Sophie, en Søster til Roeskilde- Kong Knud. Paa hendes udmærket deilige Skikkelse havde Naturen anvendt al sin Kunst: saa naar man ret skulde give en Beskrivelse af hende, vilde man ikke komme ud af det, om man endog talte for sig som Cicero, skrev Vers som Ovid og havde poetiske Indfald som Virgil. Jeg bryder mig derfor slet ikke om at tigge Stemmer sammen for at faae hende roest; thi jeg har desuden altfor ofte selv med egne Øine seet hende, og aldrig har jeg noksom kunnet beundre dette yndige Naturens Underværk.

Den berømte Kong Valdemars Rygte var ved Forsynets Naade blevet saa udbredt, at de omkringboende Fyrster og Konger kappedes om at bringe ham deres Hylding. Da han var vandret heden, besteg hans Søn Knud ifølge Arveretten sin Fædrene-Throne.

Anmærkninger

Ryboernes Undertvingelse (S. 38). Rygen er en Ø, 18 kvadrat Mile stor, Syd for Skaane ved Pommerns Kyst; dens Indbyggere vare af Slavisk Herkomst og vilde Hedninger, som

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

offrede Mennesker til deres Afgud, Svantevit, et Uhyre med fire Halse og fire Hoveder, hvis Tempel var i Arkona paa Øens Nordostside. Mangen dansk Christenmand havde paa den Maade maattet lade sit Liv for den vendiske Offerkniv; thi da Ryboerne vare slemme Sørøvere, forsømte de ikke at benytte sig af Danmarks ulykkelige Forfatning under Borgerkrigen, saaledes at man gjerne kan regne, at Tredieparten af Landet laae øde ved Valdemars Thronbestigelse. Men nu slog deres Time, da Valdemar og Absalon ikke hvilede, men gjorde Tog paa Tog mod Øen, indtil de efter 10 Aars Forløb fik Arkona erobret, Svantevit hugget i Stykker og Ryboerne tvungne til Daaben.

Taarnet paa Sprogø (S. 38). Svend Aagesen er den, vi skyldte vor Kundstab om at det var Valdemar, der opførte dette Muurværk; Nogle have meent, at det er til denne Forskandsning, Saxo sigter, naar han fortæller os (III. 281), at Absalon for at tilintetgjøre Vendernes Sørøveri, opførte et Kastel paa en Ø, og kom derved til at vise sit Fædreland en uberegnelig Velgjerning. Det er et Spørgsmaal, om de Ruiner, man seer paa Sprogø, slulde være Levninger fra Valdemars Tid, eller om de ikke snarere skulde stamme fra Marsk Stig og hans Stalbrødre. — Vi mærke forresten, at tre danske Konger have for liggangens Skyld maattet ligge over paa Sproge i Vinterens Hjerte, nemlig Fredrik II paa en Reise til Kolding (*Er. Læti res Dan. p. 387.*) Christian IV paa en Reise fra Skanderborg d. 19. og 20. Januar 1620; endelig i vore Dage Fredrik VI paa sin Hjemreise fra Fyen til Kjøbenhavn efter Kieler-Freden 1814.

Valdemars Strenghed mod sin Familie (S. 38). Herved maa vi tænke paa Prinds Buris, en Søn af den Henrik Skadelaar, som var med i S sammensværgelsen mod Knud Lavard; — altsaa var han et Næstsødskendebarn til Kong Valdemar. Buris vilde ikke hylde den lille Knud som Valdemars Efterfølger, hvad Kongen tog ham meget ilde op; denne Uvillie voxede til det Yderste, da der kom Efterretning om at Buris skulde være i Ledtog med de Norske, Rigets Fjender, der kort efter gjorde et lille Forsøg mod Danmark, saa at Buris, som allerede var bleven fængslet, blev henrettet paa en gruelig Maade. Saaledes fortæller idetmindste Kong Eriks Krønike det.

Vi har en Kæmpevise „Kong Valdemar og Dronning Sophie i Sale” (Syvs Kæmpeviser 4, XLI), som melder, hvordan Prinds Buris forførte Valdemars Søster Liden Kirsten, hvornæst Dronning Sophie, der dog egentlig havde anstiftet det Hele, aabenbarede Prindsessens Barnefødsel for hendes Broder Kongen; Valdemar skulde dernæst være bleven saa vred, at han paa Stedet pidskede sin Søster tildøde, hvor bønlig hun end bad for sig, medens Dronning Sophie, under hvis Kjortel den ulykkelige Qvinde vilde søge Tilflugt, grusomt sparkede hende ud fra sig. — Men denne Vise, hvori baade Kong Valdemar og den livsalige Dronning Sophie, hvem Sv. Aagesen saa henrykt omtaler — hvori begge disse To beegnes saa ilde: denne Vise, mener jeg, stemmer ligesaa slet overeens med den virkelige Historie, som den derpaa følgende (Nr. XLII.) „Kongen og Dronning Sophie de

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

sad over Bord,” hvori berettes, hvorlunde Kongen lod sin Dronning døe liden Kirstens Død, idet Ingerlil, Kirstens Datter, stod frem som hendes Anklager.

Man maa nemlig lægge Mærke til at Visen om en Prindsesse Kirstens Forlokkelse og ynkelige Død har været en meget gjængse Vise i Norden, fornemmelig i Sverrig, hvor den er sunget paa flere Maader, men i ingen af de svenske Viser kaldes Kongen Valdemar eller Dronningen Sophie, hvad aabenbar taler for, at en ældre almindelig udbredt Vise er bleven anvendt paa en slem Historie, som har tildraget sig ved Kong Valdemars Hof; thi det kan godt være sandt, at Liden Kirsten blev forført af Buris og kom til at bøde haardt derfor, men usandt er det, at Kong Valdemar var saa grusom en Bøddel og Dronning Sophie saa nedrig en Qvind, som begge disse Viser ville gjøre dem til. — Vil man have et Erempel paa at saaledes en ældre Vise senere er henført til en bestemt Person, om hvem den oprindelig slet ikke var gjort, da kan man efterlæse Visen om Dronningen der spaaes af en Havfrue (Syv 2, XXIV), hvilken Vise almindelig er henført til Dronning Dagmar, uagtet det maatte være Alle vitterligt, at Dagmar ikke har havt de Sønner, om hvem der i Visen tales.

Cicero, Ovid, Virgil (S 38.) vare alle Tre romerske Skribenter; den Første, især berømt som Taler, levede samtidig med Julius Cæsar; de to Sidste vare Poeter paa Keiser Augusts Tid.

Tiende Kapitel

Om Knud Valdemarsøn

Knud var en gudfrygtig og sædelig Mand, han var rank, smuk, brav som Krieger og slægtede overhovedet sin Fader paa. Han tæmmede de uvorne Vender med saadan en Kraft, at han nødte deres Hertug Bugislav til at betale Skat og hylde sig, efterat først den danske Flaade havde hærjet alle de vendiske og pommerske Kyster.

Denne Hyldingshøitid var jeg selv Vidne til: den gik for sig ombord paa Kongens Skib med de glimrende, gyldne Snabler — ikke langt fra den By, som jeg har fortalt at Kong Harald i sin Landflygtighed lagde Grundvolden til.

Ved denne Leilighed forefaldt en Begivenhed, som nok er værd at omtale.

Dengang nemlig de havde sluttet Forliget, tog Skyerne saaledes paa at tordne, at man skulde troe, Verden vilde til at forgaae. Det var nu vistnok et Paafund af den gamle Skjelm, Fredens Avindsmand, hvilket Vorherre maa have tilladt ham at udføre; thi under den voldsomme Stormbyge og Hvirvelvind var det lige ved at Biskoppen i Camin og Hertug Bugislav saavel som Kongens Broder Valdemar, en Yngling med de herligste Anlæg — skulde været til at kuldseile i deres Baade.

Efterat denne Handling var fuldbyrdet, seilede vi hjemad med Jubel og Gammen; Alstyreren givde det en god og fredelig Ende!

Anmærkninger

Hertug Bugislav af Pommern (S. 39), som alt havde levet paa en urolig Fod med Valdemar I, rustede sig med hele sin Magt mod Knud VI. Keiser Fredrik I med Tilnavnet Rødskjæg, var bleven vred, fordi den danske Konge ikke vilde være hans Lehnsmand, og ham var det, der fik Bugislav til dette Tog, der tog den allerynkkeligste Ende for Hertugen, idet Absalon med de danske Skibe i et eneste Slag ødelagde hele den store pommerske

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

Flaade, saaledes at Hertugen efter nogen Modstand tillands omsider overgav sig med Land og Rige til Knud VI og svor ham Hyldingsed; denne sin Ed holdt han ubrødelig, og da han mærkede, at han skulde dø, indsatte han Knud som Formynder for sine Sønner.

Prinds Valdemar (S. 40). Dette er den senere saa berømte Valdemar Seier, af hvis Liv og Levnet Ingemann har leveret os en livlig romantisk Fremstilling.

Efterord

Svend Aagesen var, efter alt hvad vi veed, den Første, som har givet en sammenhængende Fremstilling af Danmarks Historie. Han levede samtidig med Danmarks berømte Erkebiskop Absalon, med hvem han var godt kjendt og hvem han fulgte paa hans vendiske Tog (see S. 21. 39.) rimeligviis som hans Haandskriver. — Ligesom det var Absalon, der opmuntrede Saxo til at begynde at skrive en Danmarks Historie, saaledes var det uden Tvivl den Samme, der har tilskyndet Svend Aagesen, Saxos Omgangsven og Medbroder, til et lignende Foretagende. (S. 27. 12). Mærkeligt nok, at de begge To, baade Svend og Saxo, ende deres Historie med samme Begivenhed (nemlig med Kong Knuds Hylding af Hertug Bugislav); men dette bliver os dog ganste forklarligt, naar vi tænke os Absalon som den der afridsede begge sine Venner Marken, og som i de afskyelige Venders endelige Undertvingelse fandt en ypperlig Hvileplads for hvem der paa den Tid kunde have Mod paa at skrive en Danmarks Historie (1).

Svend Aagesen var af anseelig Familie; hans Bedstefader Christjern Jyde, omtales meget af Saxo i de urolige Dage efter Knud Lavards Mord; han skal have været en Broder til Asger, som var den første Erkebiskop i Lund. Christjerns Søn Aage, omtales af sin Søn, da denne i sin Krønike kommer til at fortælle om Slaget ved Onsild-Bro, hvor Aage i Forening med Bjørn Jernside ved deres Tapperhed dækkede Erik Emuns Flugt. En Broder til samme Aage var Erkebiskop Eskild, Absalons Formand paa Lunds Bispestol.

Hvad nu Udgaverne af Sv. Aagesen angaaer, da er Hans Danmarks Historie (2) to Gange udgivet paa Latin: første Gang Aar 1642 af den lærde Stephanius, Professor i Sorø, den Samme, som ogsaa gav os den latinske Udgave af Saxo; anden Gang Aar 1772 af vor navnkundige Jacob Langebeck, i det første Bind af de Kildesamlinger til Middelalderens Historie, han begyndte at levere. Udgaven af 1772 er dog, hvad den egentlige Text angaaer, ikkuns et Optryk af Udgaven fra 1642, eftersom der ikke længer forefandtes noget brugbart Haandstrift paa noget af Bibliothekerne. — Paa Dansk er Svend Aagesens Danmarks Historie kun een Gang udgivet, nemlig af Professor Odin Wolf i Tidsstriftet Iris for 1807. Denne Oversættelse, hvoraf dog ogsaa et særskilt Aftryk kom i Boghandelen, er imidlertid ikke meget ude iblandt Folk og egner sig ei heller godt til Folkelæsning, da Sproget i den ikke synes noksom underholdende og hjemmeligt for Almuen.

Det var min Hensigt med den Oversættelse af Sv. Aagesen, jeg her fremlægger for danske Læsere, at virke hvad jeg kunde til at gjøre denne vort Fædrelands ældste Historieskriver tilgjængelig for de Læsere af alle Stænder, der maatte ønske at gjøre hans Bekjendtskab; — men ved Siden heraf har jeg dog havt et andet, mere practisk Maal for Øie. Det har nemlig ofte gjort mig ondt at tænke paa, i hvor stor en Uvidenhed vor Ungdom levede angaaende Fædrelandets Historie og de Digtere, som have besunget denne. Til at raade Bod herpaa kunde det kun lidet hjælpe, at der udkom vidtløftige, om end nok saa

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

gode Lærebøger, thi naar Ingen ret følte Lyst til at benytte dem eller anbefale Ungdommen dem, blev Alting som det var før. Umuligt er det derfor, at denne Sag kan have Fremgang, uden den faaer levende Talsmænd, som besjælede af Interesse for Fædrelandets Historie og Poesi — ved Samtale, ved Fortælling og Forelæsning vil bestræbe sig for at vække det Liv hos Ungdommen, som nu desværre saa meget savnes. — I vore Dage staaer det imidlertid ikke til at vente, at det skulde være meer end i alt Fald ganske enkelte Lærere, som havde Mod og Lyst til paa egen fri Haand at give deres Disciple en Fremstilling af den danske Historie; de Fleste, som kunde ønske at virke for Sagen, vilde dog bestandig spørge efter en trykt Bog, hvortil Discipelen kunde knytte hvad der mundtlig var bleven ham meddeelt og fortalt; men et saadant Hjælpemiddel, mener jeg, vilde netop Sv. Aagesens Danmarks Historie godt kunne frembyde, hvor den blev indført som en Læsebog. — Til det Øiemed har jeg ogsaa adskilt Krøniken fra de oplysende Anmærkninger, i hvilke sidste jeg ikke alene stadig har jevnført Saxo, men ogsaa henviist til de bedste danske Digte, jeg kjendte, der vedrørte de i Krøniken omtalte Begivenheder (3), for at Læreren enten kunde forelæse eller frit fortælle efter de angivne Henviisninger, saaledes som det bedst maatte kunne falde sig for ham.

Nu er det kun Spørgsmaalet, om man vil være enig med mig i, at nærværende lille Bog paa denne Maade lod sig anvende til historisk Underviisning i Skolerne.

Jeg venter i saa Henseende fornemmelig to Indvendinger, nemlig 1) at Bogen jo kun behandler et Stykke af den danske Historie; og 2) at Afvigelsen hos Sv. Aagesen fra det, man efter Saxo er vant til at ansee som rigtigt, er for stor til at nogen Underviisning i den danske Historie efter den kan grundes.

Hvad den første af disse Indvendinger angaaer, saa maa jeg dertil svare, at da det dog er umuligt paa eengang at blive bekjendt med hele den danske Historie, er det aabenbart bedst, først at begynde med et Stykke. Men nu tør jeg nok ansee det som afgjort, at næst efter Øienvidners Fortælling om de i Mandsminde oplevede Begivenheder, er der Intet af vor Historie, der saa meget tiltaler Barnet og Ungdommen, som netop den første Deel af samme: Beskrivelsen af Folkets Barndom og Ungdom; og den, hvem det lykkes ret at skue sit Folk i dets Barndom og første Ungdom, han kjender det dermed for bestandigt, han er indtraadt i Historiens Tempel for aldrig meer at træde tilbage.

Hvad den anden Indvending angaaer, da indrømmer jeg, at der i Sv. Aagesens Krønike ere mange Afvigelser fra Saxo; men man maa betænke, at det er gamle, for længe siden tilbagelagte Tider Talen er om, og hvem tør sige, at Saxo altid har Ret i sine Fortællinger? Vistnok bør vi i det Hele troe ham bedre end Sv. Aagesen, men deraf følger ingenlunde, at det skulde være nødvendigt at føre Discipelen ind i alle kritiste Sammenstillinger, som paa den Maade lod sig anstille mellem Svend og Saxo, lige saa lidet som det var tjenligt at bebyrde hans Hukommelse med at udpille til ham hvert Navn eller Begivenhed, som Saxo har meer end sin Collega. Al saadan død Udenadslæren og tør Hukommelses-Værk virke uendelig megen Skade, hvorsomhelst de drives, saa det skulde gjøre mig meget ondt, om

Sven Aggesen: Danmarkskrønike

de Anmærkninger jeg her har leveret, nogensteds skulde blive benyttede i saa aandløs en Retning.

Efterat jeg saaledes har stræbt at imødegaae tvende af de væsentligste Indvendinger, jeg tænkte mig mod denne lille Bogs Brugbarhed til historisk Underviisning: har jeg ikke andet tilbage end at ønske god Lykke og Fremgang, ikke saa meget for Bogen, som for den Sag, jeg for min ringe Andeel under mit Arbeide ret stadig har havt for Øie, jeg mener Udviklingen af Sands og Smag for den danske Historie og de nationale Digterværker. Litteraturen aabner os i denne Henseende en vid Mark, det gjælder kun om, at der findes Arbeidere, som ikke holde det under deres Værdighed, at pløie og bearbejde denne Ager for fattige eller umyndige Landsmænd. —

Dog vi ville haabe det Bedste af den kommende Tid og det styrende Forsyns Naade!

Christianshavn den 28de Januar 1842.

Th. Fenger.

Noter:

- 1) Ja, ogsaa Knytlingesaga, den berømte islandske Beskrivelse af vore Kongers Historie fra Harald Blaatand til Knud VI — ogsaa den ender med Bugislavs Underkastelse.
- 2) Foruden Danmarks Historie Har han ogsaa udgivet Knud den Stores Vitherlagsret paa Latin (S. 24); denne findes i Stephanius's Udgave.
- 3) Jeg maa i denne Henseende engang for alle gjøre opmærksom paa den omhyggelige Udgave af Rimkrøniken, Hr. Ley i forrige Aar Har leveret, og paa det varmeste anbefale den til Læserens Opmærksomhed, — ligesom jeg ogsaa maa nævne den af Hr. Fr. Fabricius besørgede „Samling af fædrelandshistoriske Digte” som Aar 1836 blev udgivet af Trykiefrihedsselskabet.

Efterskrift

R. Th. Fenger

Rasmus Theodor Fenger (1816-1889) blev cand. theol. i 1839 og levede en årrække som lærer bl.a. for Thorvaldsens dattersøn i Rom (1843-1844). I 1853 blev han sognepræst for Åle og Tørring i Aarhus Stift, i 1863 i Hyllested, Venslev og Holsteinsborg på Sjælland og i 1872 for Hvedstrup og Fløng ved Roskilde.

Litteratur

M.Cl. Gertz: *Sven Aggesøns Historiske Skrifter*. København 1967 (genoptryk)

M.Cl. Gertz: *Scriptores Minores Historiæ Danicæ*. København 1917-1918

Dansk biografisk Lexicon. V. Bind. København 1891.

The Works of Sven Aggesen, Twelfth-Century Danish Historian. Translated with introduction and notes by Eric Christiansen. London 1992.